

PROGRAM PRAĆENJA PROVEDBE PREPORUKA ODBORA ZA PRAVA DJETETA U BOSNI I HERCEGOVINI ZA RAZDOBLJE 2020. - 2024.

I. Uvod

Bosna i Hercegovina je Konvenciju o pravima djeteta preuzela sukcesijom 23. studenoga 1993. godine („Službeni list RBiH“, broj 25/93). Bosna i Hercegovina je u svibnju 2005. godine prezentirala Prvo periodično izvješće (Inicijalno) o provedbi Konvencije o pravima djeteta, nakon čega ga je Odbor za prava djeteta razmotrio (CRC/C/11/Add. 28) na 1030. i 1031. sjednici (vidi: CRC/C/SR. 1030 i 1031), koje su održane 19. svibnja 2005. godine, te usvojio zaključne primjedbe na 1052. sjednici održanoj 3. lipnja 2005.

Prvo periodično izvješće Bosne i Hercegovine (Inicijalno) o provedbi Konvencije o pravima djeteta urađeno je u skladu s Općim smjernicama u vezi sa strukturom i sadržajem periodičnih izvješća koje države članice dostavljaju prema članku 44., stavku 1. (b) Konvencije.

U skladu sa zaključnim primjedbama Odbora, Predsjedništvo Bosne i Hercegovine donijelo je Odluku o povlačenju rezerve na članak 9. stavak 1. Konvencije o pravima djeteta. Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine je tijekom 2008. godine dostavilo obavijest depozitaru glavnog tajnika UN-a.

Odbor za prava djeteta razmatrao je Kombinovano drugo, treće i četvrto periodično izvješće BiH o provedbi Konvencije o pravima djeteta¹ (CRC/C/BiH/2-4) na 1730. sjednici (pogledati CRC/C/SR. 1730 i CRC/C/SR. 1731), održanoj 19. rujna 2012. godine, a na 1754. sjednici održanoj 5. listopada 2012. godine usvojio je zaključna zapažanja. Također, Odbor za prava djeteta razmatrao je Kombinovano peto i šesto izvješće BiH o provedbi Konvencije o pravima djeteta² na 2404. i 2405. sjednici (CRC/C/SR. 2404 i 2405), koje su održane 10. i 11. rujna 2019. godine, a na 2430. sjednici održanoj 27. rujna 2019. usvojio je zaključna zapažanja.

¹ Usvojen na 105. sjednici Vijeća ministara BiH, održanoj 18. 11. 2009. i na 114. sjednici Vijeća ministara BiH, održanoj 11. 2. 2010.

² Usvojen na 122. sjednici Vijeća ministara BiH, održanoj 24. 11. 2017.

Kombinovano peto i šesto izvješće BiH urađeno je u skladu s Ugovornim smjernicama za format i sadržaj periodičnih izvješća koje države potpisnice podnose u skladu s člankom 44. stavkom 1. (b) Konvencije o pravima djeteta, koje je Odbor donio na 65. sjednici (od 13. do 31. siječnja 2014.), što znači da su u ovo izvješće uključene sve informacije o provedbi dva fakultativna protokola uz Konvenciju o pravima djeteta.

Bosna i Hercegovina je postala članica Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, potpisanog 7. rujna 2000., a na temelju Odluke o ratifikaciji³ („Službeni glasnik BiH-Međunarodni ugovori“, broj 5/02). Glede standarda utvrđenih ovim Protokolom, Bosna i Hercegovina nije postavila ograničenja.

Inicijalno izvješće BiH o provedbi Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji⁴ (podnesen u skladu s člankom 12. stavkom 1. Fakultativnog protokola), Odbor za prava djeteta je razmatrao (CRC/C/OPSC/BiH/1) na 1554. sjednici (vidjeti CRC/C/SR. 1554) održanoj 16. rujna 2010. godine, te usvojio zaključna razmatranja na 1583. sjednici održanoj 1. listopada 2010. godine.

Bosna i Hercegovina je postala članica Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o sudjelovanju djece u oružanim sukobima (CRC-OP-C), koji je potpisan 7. rujna 2000. godine, a na temelju Odluke o ratifikaciji⁵ („Službeni glasnik BiH-Međunarodni ugovori“, broj 5/02).

Inicijalno izvješće BiH o provedbi Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o sudjelovanju djece u oružanim sukobima⁶ (podnesen u skladu s člankom 8. Fakultativnog protokola), Odbor za prava djeteta je razmotrio na 1552. sjednici održanoj 16. rujna 2010. godine (CRC/C/OPAC/BiH/CO/1), te donio zaključna razmatranja na 1583. sjednici održanoj 1. listopada 2010.

Bosna i Hercegovina je pristupila Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o pravima djeteta koji se odnosi na postupak po predstavkama (Treći protokol), koji je potpisan 11. srpnja 2017. godine, a na temelju Odluke o ratifikaciji⁷ („Službeni glasnik BiH-Međunarodni ugovori“, broj 2/18). Za Bosnu i Hercegovinu ovaj Treći protokol je stupio na snagu 17. svibnja 2018. godine.

³ Akt o ratifikaciji potpisan 4. rujna 2002. godine.

⁴ Usvojen na Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, na 54. sjednici održanoj 3. srpnja 2008. godine.

⁵ Akt o ratifikaciji potpisan 4. rujna 2002. godine.

⁶ Usvojen na 54. sjednici Vijeća ministara BiH, održanoj 3. srpnja 2008. godine.

U skladu s navedenim, na temelju nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH⁸ koje ima obvezu kontinuiranog praćenja i periodičnog izvješćivanja o provedbi međunarodnih standarda iz područja ljudskih prava i temeljnih sloboda, te u skladu s činjenicom da kontinuirano prikupljaju mjerodavne informacije od nadležnih institucija o provedbi Konvencije o pravima djeteta i pratećih protokola, izradit će i **sedmo periodično izvješće o provedbi Konvencije o pravima djeteta u Bosni i Hercegovini, koje treba obuhvatiti izvještajno razdoblje od 1. 10. 2019. do 1. 3. 2024. godine.**

S obzirom na to da je rok za dostavljanje idućeg izvješća Odboru za prava djeteta 5. ožujka 2024. godine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH će prije finalnog sačiniti dva presjeka izvješća u cilju osiguravanja kontinuiteta praćenja:

a) prvi do lipnja 2021. godine⁹,

b) drugi do lipnja 2023. godine.

Sedmo periodično izvješće treba pripremiti i usvojiti do konca 2023. godine, potom ga poslati na prevođenje te uputiti u zadanom roku Odboru za prava djeteta, najkasnije do 5. ožujka 2024. godine.

Kada je u pitanju provedba obveza koje proizlaze iz Konvencije o pravima djeteta, a poštujući ustavne nadležnosti države, entiteta, BD BiH i županija, u svrhu izradbe „Programa praćenja provedbe preporuka Odbora za prava djeteta u Bosni i Hercegovini do 2024. godine“ koristi se Obrazac 15, utvrđen u Metodologiji izvješćivanja o provedbi međunarodnih ugovora u području ljudskih prava („Službeni glasnik BiH“, broj 24/18).

⁷ Predsjedništvo BiH je donijelo Odluku o ratifikaciji u veljači 2018. godine.

⁸ Članak 12. Zakona o ministarstvima i drugim tijelima uprave Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12 i 6/13).

⁹ Prolongirano do veljače 2022. godine

II. PLAN PRAĆENJA PROVEDBE PREPORUKA

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH sačinit će plan praćenja provedbe preporuka Odbora za prava djeteta nakon usvajanja ovoga Programa, a na temelju radnog obrasca za izradbu sedmog periodičnog izvješća Bosne i Hercegovine.

Odbor za prava djeteta je u rujnu 2019. godine usvojio zaključna zapažanja u kojima je sadržano 48 preporuka s obrazloženim zapažanjima, na temelju kojih nadležne institucije u Bosni i Hercegovini, u suradnji s Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice BiH, razvijaju indikatore praćenja i za dinamiku daljeg procesa izvješćivanja.

U skladu s preporukama i zaključnim zapažanjima nadležnog Odbora za prava djeteta, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH će u suradnji s Vijećem za djecu BiH, savjetodavnim i koordinirajućim tijelom Vijeća ministara BiH, međunarodnim i domaćim organizacijama pratiti provedbu Konvencije i pratećih protokola u narednom razdoblju. Na taj način će pokrenuti posebne aktivnosti usmjerene na prikupljanje i analizu pokazatelja o djeci prema devet naznačenih područja (poglavlja Konvencije) radi lakše izradbe i objedinjavanja idućeg periodičnog izvješća Bosne i Hercegovine, te analize napretka u ostvarivanju ljudskih prava djece u Bosni i Hercegovini.

AKTIVNOSTI MINISTARSTVA ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE BOSNE I HERCEGOVINE ZA POBOLJŠANJE PRAĆENJA PROVEDBE PREPORUKA ODBORA ZA PRAVA DJETETA ZA RAZDOBLJE 2020. - 2024.

POGLAVLJE KONVENCIJE	PRIORITETNA PODRUČJA PRAĆENJA	UKLJUČENA TIJELA I INSTITUCIJE	RAZDOBLJE PROVEDBE
A. Opće mjere provedbe Konvencije (članci 4., 42. i 44. stavak (6))	<ol style="list-style-type: none">1. Objedinjavanje liste zakona i praćenje usklađenosti zakona s Konvencijom i protokolima2. Objedinjavanje liste donesenih strateških dokumenata (politika i strategija), način praćenja i područje na koje se odnosi3. Praćenje sustava financiranja, koordinacije i nadzora provedbe politika povezanih s ciljevima Konvencije	MLJPI BiH u suradnji s entitetskim i županijskim vladama, Vladom Brčko distrikta BiH i OCD-om	2021.

	<p>4. Objedinjavanje informacija o načinima prikupljanja podataka za djecu</p> <p>5. Način suradnje s organizacijama civilnog društva (OCD) i neovisno praćenje Konvencije, informiranje i podizanje svijesti</p> <p>6. Prikupljanje podataka o uključenosti poslovnog sektora u poboljšanje zaštite dječjih prava</p>		
B. Definicija djeteta (članak 1.)	Analiza definicije djeteta u ključnim zakonima koji se odnose na djecu	VD BiH, predstavnici akademske zajednice	2021.
C. Opća načela (članci 2., 3., 6. i 12.)	Prikupljanje i analiza pokazatelja o oblicima diskriminacije djece, poštovanja najboljeg interesa djeteta i poštovanja mišljenja djeteta	MLJPI BiH, OCD, VD BiH i ostala zainteresirana tijela	2022.
D. Građanska prava i slobode (članci 7., 8. i od 13. do 17.)	Prikupljanje pokazatelja vezanih za upis rođenja i državljanstvo djece i pravo na privatnost djece	MLJPI BiH, nadležna ministarstva entiteta, Brčko distrikta BiH, županija, VSTV, OCD	2021.
E. Nasilje nad djecom (članci 19., 24. stavak (3), 28. stavak (2), 34., 37. točka (a) i 39.)	Prikupljanje i analiza pokazatelja koji se odnose na tjelesno kažnjavanje, zlostavljanje i zanemarivanje, seksualno iskorištavanje i zlouporabu putem informacijskih tehnologija	MLJPI BiH, nadležna ministarstva entiteta, Brčko distrikta BiH, županija, VSTV, VD BiH i OCD	2022.
F. Obiteljsko okruženje i alternativno zbrinjavanje (članci 5., od 9. do 11., 18. st. (1) i (2), 20., 21., 25. i 27. stavak (4))	Prikupljanje i analiza pokazatelja vezanih za djecu lišenu obiteljskog okruženja, usvajanje i nezakonito odvođenje i nevraćanje	MLJPI BiH, nadležna ministarstva entiteta, Brčko distrikta BiH, županija za područja socijalne skrbi i pravde i OCD	2023.
G. Invaliditet, temeljna zdravstvena zaštita i dobrobit (članci 6., 18. stavak (3), 23., 24., 26., 27. st. od (1) do (3) i 33.)	Prikupljanje i analiza pokazatelja o položaju djece s invaliditetom, zdravstvenoj zaštiti djece i zdravstvenim uslugama, zdravlju adolescenata i utjecaju okoliša i ključnim pitanjima vezanim za životni standard djece	MLJPI BiH, nadležna ministarstva entiteta, Brčko distrikta BiH, županija za područja zdravlja i socijalne skrbi	2023.
H. Obrazovanje, slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti (članci od 28. do 31.)	Prikupljanje i analiza pokazatelja o obrazovanju, strukovnoj poduci i usmjerenju, obrazovanju o ljudskim pravima, odmoru, slobodnom vremenu, rekreaciji i kulturnim i umjetničkim aktivnostima djece	MLJPI BiH, nadležna ministarstva entiteta, Brčko distrikta BiH, županija za područja obrazovanja i socijalne skrbi	2022.

I. Mjere posebne zaštite (članci 22., 30., 32., 33., 35., 36., 37. točke od (b) do (d), 38. do 40.)	Prikupljanje i analiza pokazatelja o djeci tražiteljima azila, izbjeglicama i migrantima, djeci u uličnim situacijama, te prodaji, trgovini i otmici djece i djeci u sukobu sa zakonom	MLJPI BiH, nadležna ministarstva entiteta, Brčko distrikta BiH, županija za područja sigurnosti i pravde	2023.
--	--	--	-------

**RADNI OBRAZAC ZA IZRADBU SEDMOG PERIODIČNOG IZVJEŠĆA BOSNE I HERCEGOVINE
O PROVEDBI KONVENCIJE O PRAVIMA DJETETA I DVA FAKULTATIVNA PROTOKOLA UZ KONVENCIJU
(rok za podnošenje izvješća je 5. ožujka 2024.)**

Naziv međunarodnog ugovora	Konvencija o pravima djeteta	
Rezerve	Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je donijelo Odluku o povlačenju rezerve na članak 9. stavak 1. Konvencije o pravima djeteta. Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine je tijekom 2008. godine dostavilo obavijest depozitaru glavnog tajnika UN-a.	
Datum ratifikacije i broj službenih novina u kojim je objavljena odluka i/ili odluka o preuzimanju	Bosna i Hercegovina je Konvenciju o pravima djeteta preuzela sukcesijom 23. studenoga 1993. godine („Službeni list R BiH“, broj 25/93).	
Opcioni protokol(i) (ako postoji/e)	<p>Bosna i Hercegovina je postala članica Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji na temelju Odluke o ratifikaciji. Glede standarda utvrđenih ovim Protokolom, Bosna i Hercegovina nije postavila ograničenja.</p> <p>Bosna i Hercegovina je postala članica Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o sudjelovanju djece u oružanim sukobima.</p> <p>Bosna i Hercegovina je pristupila Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o pravima djeteta, koji se</p>	

	odnosi na postupak po predstavkama (Treći protokol).	
Datum ratifikacije i broj službenih novina u kojim je objavljena odluka i/ili odluka o preuzimanju	Odluka o ratifikaciji („Službeni glasnik BiH-Međunarodni ugovori“, broj 5/02)	
Broj izvješća	Kombinovano peto i šesto izvješće Bosne i Hercegovine o provedbi Konvencije o pravima djeteta	
Broj prethodnog(ih) izvješća	Četiri (dva o provedbi Konvencije o pravima djeteta i dva inicijalna o provedbi dva fakultativna protokola)	
Naziv tijela za nadzor provedbe ugovora	Odbor za prava djeteta (UN)	
Smjernice za izradbu izvješća prema navedenom ugovoru (ako ih je usvojilo navedeno tijelo)	Ugovorne smjernice za format i sadržaj periodičnih izvješća koja države potpisnice podnose u skladu s člankom 44. stavkom 1. (b) Konvencije o pravima djeteta, koje je Odbor donio na 65. sjednici (od 13. do 31. siječnja 2014.). (Neslužbeni prijevod Smjernica dostupan na upit Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH)	
Datum kada su izdane preporuke za BiH	27. rujna 2019. godine	
Razdoblje na koje se odnosi izvješće	Lipanj 2012. - lipanj 2017.	
Koordinator(ica) procesa izvješćivanja	Saliha Đuderija	
Rok za izradbu nacрта	Prvo izvješće prema ovome obrascu treba pripremiti do lipnja 2021., a drugo izvješće do lipnja 2023.	
Rok za dostavu izvješća tijelu za nadzor ugovora	5. 3. 2024. godine	
Opseg izvješća u skladu sa smjernicama	42.400 riječi	

PREPORUKA 5.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da putem procesa provedbe Programa održivog razvoja do 2030. osigura ostvarenje dječjih prava u skladu s Konvencijom, Fakultativnim protokolom o uključivanju djece u oružane sukobe i Fakultativnim protokolom o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji.</p> <p>Odbor, također, poziva državu članicu da osigura suvislo sudjelovanje djece u izradbi i provedbi politika i programa koji imaju za cilj postizanje svih 17 ciljeva održivog razvoja u dijelu koji se odnosi na djecu.</p>	<p>GLAVNA ZABRINUTOST</p>	<p>Odbor podsjeća na nedjeljivost i uzajamnu ovisnost svih prava zaštićenih Konvencijom i naglašava važnost svih preporuka sadržanih u ovim zaključnim zapažanjima.</p> <p>Odbor želi skrenuti pozornost na preporuke vezane za sljedeća područja koja zahtijevaju poduzimanje žurnih mjera: koordinacija (točka 10.); najbolji interes djeteta (točka 20.); zlostavljanje i zanemarivanje (točka 26.); životni standard (točka 39.); obrazovanje, uključujući strukovnu poduku i usmjerenje (točka 41.); djeca tražitelji azila, izbjeglice i migranti (točka 44.).</p>	<p>Unijeti pokazatelje o dosadašnjim aktivnostima na Programu održivog razvoja u BiH.</p>	<p>Prikupiti nove pokazatelje vezane za razvoj Programa održivog razvoja u BiH.</p>	<p>ODGOVORITI NA SLJEDEĆA PITANJA:</p> <p>1. Na koji način će biti povezane preporuke CRC-a s Programom održivog razvoja?</p> <p>2. Na koji način će biti osigurano sudjelovanje djece u BiH?</p> <p>3. Što je MLJPI poduzeo na unapređenju koordinacije, u kojim područjima i s kojim institucijama?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP BiH)</p> <p>- predstavnici vlade FBiH, RS i BD BiH</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.</p>					

PREPORUKA 6.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da poduzme sve neophodne mjere kako bi ispoštovala prethodne preporuke Odbora (CRC/C/BiH/CO/2-4) koje nisu provedene ili su nedostavno provedene, a osobito one koje se odnose na: prava djeteta u poslovnom sektoru (točka 28. prethodnih zaključnih zapažanja), zabranu diskriminacije (točka 30.), poštovanje mišljenja djeteta (točka 34.), posvojenje (točka 51.), ekonomsko izrabljivanje i djecu koja žive i rade na ulici (točka 71.) i provedbu pravde za malodobnike (točka 77.).</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVEDBE (članci 4., 42. i 44. stavak (6) Konvencije)</p> <p>Prethodne preporuke Odbora</p>	<p>Prethodne preporuke Odbora</p> <p>Prethodne preporuke CRC-a koje nisu provedene ili su nedostavno provedene nalaze se u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>	<p>Analizirati i kompilirati podatke iz ostalih UN izvješća Vijeća Europe, čiji dijelovi se odnose na djecu. Ref. razdoblje: 2018. i Izvješće Europskog povjerenstva za 2019.</p>	<p>1) Pokazatelji o politikama prema djeci koje su usvojile javne institucije i dr. Navesti sve institucije i razine vlasti na kojima su usvojene politike prema djeci. Ref. razdoblje: 2019./20.;</p> <p>2) Pokazatelji o poduzetim aktivnostima na provedbi prethodnih preporuka (točke 28., 30., 34., 51., 71. i 77.). Ref. razdoblje: 2019./20.</p>	<p>ODGOVORITI NA SLJEDEĆA PITANJA:</p> <p>1. Kako su ispoštovana prava djeteta:</p> <p>a) u poslovnom sektoru (točka 28. prethodnih zaključnih zapažanja);</p> <p>b) zabrana diskriminacije (točka 30.);</p> <p>c) poštovanje mišljenja djeteta (točka 34.);</p> <p>d) posvojenje (točka 51.);</p> <p>e) ekonomsko izrabljivanje i djeca koja žive i rade na ulici (točka 71.) i</p> <p>f) provedba pravde za malodobnike (točka 77.).</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI) u suradnji s entitetskim vladama, Vladom Brčko distrikta BiH i županijskim vladama</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.</p>					

PREPORUKA 7.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da donese sveobuhvatan zakon o pravima djeteta, koji bi u potpunosti obuhvaćao načela i odredbe Konvencije i njenih fakultativnih protokola i pružio jasne smjernice za njihovu ujednačenu i izravnu primjenu na razini države, entiteta, BD BiH i županija.</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVEDBE (članci 4., 42. i 44. stavak (6) Konvencije)</p> <p><u>Zakonodavstvo</u></p>	<p>Odbor podsjeća na njegova prethodna zaključna zapažanja (CRC/C/BiH/CO/2-4, točka 10.).</p> <p>Prethodne preporuke CRC-a (točka 10.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>1) Pokazatelji o usvojenom zakonu o pravima djeteta na entitetskoj ili županijskoj razini ili razini BD BiH, koji u potpunosti ovaploćuje načela i odredbe Konvencije i njezinih fakultativnih protokola.</p>	<p>1. Na koji način predlažete provedbu ove preporuke CRC-a?</p> <p>2. Planirate li usvojiti i jeste li poduzeli određene aktivnosti na izradbi i usvajanju sveobuhvatnog zakona o pravima djeteta?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI) u suradnji s vladama entiteta, BD BiH, županija</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.</p>					

PREPORUKA 8.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da za novi akcijski plan za djecu (2020. - 2023.) osigura dostatne kadrovske, tehničke i financijske resurse uz ujednačen pristup na cijelom teritoriju države članice i uz potpuno sudjelovanje djece i organizacija civilnog društva. Također, Odbor preporučuje državi članici uspostavu mehanizma za redovito praćenje provedbe akcijskog plana.</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVEDBE (članci 4., 42. i 44. stavak (6) Konvencije)</p> <p><u>Sveobuhvatna politika i strategija</u></p>	<p>Odbor uvažava informaciju države članice da je Akcijski plan za djecu Bosne i Hercegovine (2015. - 2018.) produljen do 2019. godine i da će biti usvojen novi akcijski plan za razdoblje 2020. - 2023.</p>		<p>1) Pokazatelji o usvojenim akcijskim planovima za djecu na entitetskoj, županijskoj i lokalnoj razini, te razini BD BiH (i pokazatelji o svim lokacijama gdje su usvojeni);</p> <p>2) Pokazatelji o izdvojenim tehničkim i financijskim resursima za provedbu akcijskog plana za djecu;</p> <p>3) Pokazatelji o uključenosti djece i OCD-a u izradbi akcijskog plana za djecu.</p>	<p>1. Jeste li planirali donijeti akcijske planove za djecu i na kojoj razini?</p> <p>2. Kako ste osigurali sudjelovanje djece u izradbi akcijskog plana za djecu?</p> <p>3. Kako ste osigurali sudjelovanje OCD-a u izradbi akcijskog plana za djecu?</p> <p>4. Na koji način je osigurano redovito praćenje provedbe akcijskog plana? Jesu li djeca i OCD uključeni u mehanizme praćenja provedbe akcijskog plana?</p> <p>5. Jeste li osigurali dostatne ljudske,</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, županija</p> <p>- jedinice lokalne samouprave</p>

					tehničke i financijske resurse za provedbu akcijskog plana?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 10.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
Odbor poziva državu članicu da Skupini za promicanje i zaštitu prava djeteta osigura dostatne ovlasti i resurse za jačanje koordinacijske uloge Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, i to u svim aktivnostima vezanim za provedbu Konvencije na interresornoj razini, te na razini države, entiteta, BD BiH i županija.	A. OPĆE MJERE PROVEDBE (članci 4., 42. i 44. stavak (6) Konvencije) <u>Koordinacija</u>	Odbor uvažava napore koje je uložila država članica, uključujući Skupinu za promicanje i zaštitu prava djeteta koju je osnovalo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, te obnovu mandata Vijeća za djecu 2012. godine. Međutim, Odbor je zabrinut za koordinaciju provedbe Konvencije na razini države, entiteta, BD BiH i županija.		1) Pokazatelji o osiguranim resursima za Skupinu za promicanje i zaštitu prava djeteta; 2) Pokazatelji o provedenim koordiniranim aktivnostima.	1. Jeste li Skupini za promicanje i zaštitu prava djeteta osigurali dostatne ovlasti i resurse za jačanje koordinacijske uloge MLJPI-a?	- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

--	--

PREPORUKA 11.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>U vezi s Općim komentarom Odbora, br. 19 (2016.), o javnom budžetiranju za ostvarivanje dječjih prava, Odbor preporučuje državi članici da:</p> <p>a) uspostavi mehanizme za nadzor i evaluaciju, uključujući konkretne pokazatelje i sustav praćenja, potom za prikladnost, učinkovitost i ravnopravnost izdvojenih sredstava za provedbu Konvencije;</p> <p>b) osigura izdvajanje dostatnih novčanih sredstava za programsko budžetiranje koje obuhvaća pristup utemeljen na rezultatima i pravima djeteta i regulira ravnopravno financiranje za djecu u svim proračunima na razini države, entiteta, BD BiH i županija.</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVEDBE (članci 4., 42. i 44. stavak (6) Konvencije)</p> <p>Raspodjela sredstava</p>	<p>Odbor podsjeća na svoje prethodne preporuke (CRC/BiH/CO/2-4, točka 16.), a u vezi s Općim komentarom Odbora, br. 19 (2016.), o javnom budžetiranju za ostvarivanje dječjih prava.</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 16.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>1) Prikupiti nove pokazatelje vezane za provedbu prethodne preporuke CRC-a (točka 16.);</p> <p>2) Pokazatelji o uspostavljenim mehanizmima za nadzor i evaluaciju izdvojenih sredstava za provedbu Konvencije;</p> <p>3) Pokazatelji o izdvajanju novčanih sredstava za programsko budžetiranje utemeljeno na pravima djeteta.</p>	<p>1. Koje ste mehanizme uspostavili za nadzor i evaluaciju izdvojenih sredstava za provedbu Konvencije?</p> <p>2. Koji su konkretni pokazatelji?</p> <p>3. Jeste li osigurali dostatno izdvajanje novčanih sredstava za programsko budžetiranje utemeljeno na pravima djeteta?</p> <p>4. Jesu li izdvajanja transparentna?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- Ministarstvo financija i trezora BiH</p> <p>- ministarstva financija entiteta, BD BiH, županija</p> <p>- jedinice lokalne samouprave</p>

Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.
----------------	--

PREPORUKA 12.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da:</p> <p>a) učinkovito unaprijedi svoj sustav prikupljanja usklađenih podataka u svim administrativnim jedinicama, razvrstanih prema dobi, spolu, invaliditetu, zemljopisnoj lokaciji, etničkom podrijetlu, migraciji i socioekonomskom statusu, vodeći računa da se obuhvate sva područja Konvencije kako bi se omogućila analiza položaja sve djece, osobito one u ranjivim situacijama, uključujući romsku djecu;</p> <p>b) osigura da mjerodavna ministarstva na razini države, entiteta, BD BiH i županija</p>	<p>A.OPĆE MJERE PROVEDBE (članci 4., 42. i 44. stavak (6) Konvencije)</p> <p>Prikupljanje podataka</p>	<p>Odbor pozdravlja provedeni popis stanovništva iz listopada 2013. godine, ali ostaje zabrinut zbog fragmentiranog pristupa prikupljanju podataka kojim se ne obuhvaćaju sva područja Konvencije, kao i metodoloških razlika među resorima u državi članici – u vezi s Općim komentarom Odbora, br. 5 (2003.), o općim mjerama za provedbu Konvencije.</p>		<p>1) Pokazatelji o institucijama koje su uspostavile baze podataka o djeci, koje zadovoljavaju kriterij razvrstavanja prema dobi, spolu, invaliditetu, zemljopisnoj lokaciji, etničkom podrijetlu, migraciji i socioekonomskom statusu;</p> <p>2) Pokazatelji o institucijama (ministarstvima) s kojima se razmjenjuju podaci;</p>	<p>1. Jeste li planirali i na koji način unaprijediti svoj sustav prikupljanja podataka razvrstanih prema dobi, spolu, invaliditetu, zemljopisnoj lokaciji, etničkom podrijetlu, migraciji i socioekonomskom statusu?</p> <p>2. Obuhvaća li taj sustav sve administrativne jedinice i sva područja Konvencije?</p> <p>3. Jeste li i na koji način osigurali sustav razmjene podataka i pokazatelja među mjerodavnim ministarstvima i javnim službama – da mjerodavna ministarstva</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, županija</p> <p>- zavodi za statistiku na razini BiH, entiteta, BD BiH, županija</p>

razmjenjuju podatke i pokazatelje i da se oni koriste za definiranje, nadzor i evaluaciju politika, programa i projekata s ciljem učinkovite provedbe Konvencije;				3) Pokazatelji o politikama, programima i projektima u čijoj izradbi, nadzoru i evaluaciji su se koristili prikupljeni podaci i pokazatelji o djeci;	razmjenjuju podatke i pokazatelje na razini države, entiteta, BD BiH, županije?	
c) ojača svoju tehničku suradnju s UNICEF-om i regionalnim mehanizmima.				4) Pokazatelji o suradnji s UNICEF-om i drugim regionalnim mehanizmima.	4. Jeste li i na koji način koristili prikupljene podatke i pokazatelje u nadzoru i evaluaciji politika, programa i projekata s ciljem učinkovite provedbe Konvencije?	
					5. Jeste li i na koji način ojačali svoju tehničku suradnju s: a) UNICEF-om b) regionalnim mehanizmima i kojim?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 13.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
Odbor preporučuje državi članici da: a) ubrza usvajanje nacrta zakona o	A. OPĆE MJERE PROVEDBE (članci 4., 42. i 44. stavak (6) Konvencije)	Odbor podsjeća na njegovu prethodnu preporuku (CRC/C/BiH/CO/2-4,		1) Prikupiti nove pokazatelje vezane za provedbu prethodne preporuke CRC-a	1. Što ste poduzeli da ubrzate usvajanje zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH?	- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)

<p>ombudsmanu za ljudska prava kako bi se unaprijedila njegova neovisnost i djelotvornost;</p> <p>b) osigura da se za Odjel za praćenje ostvarivanja prava djece Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine i Ombudsmana za djecu Republike Srpske osiguraju prikladni kadrovski, tehnički i finansijski resursi za učinkovit rad;</p> <p>c) osigura prikladno postupanje po preporukama koje izdaju ovi mehanizmi za zaštitu prava djeteta.</p>	<p>Neovisno praćenje</p>	<p>točka 20.).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 20.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>(točka 20.) i pokazatelje o prikladnim kadrovskim, tehničkim i finansijskim resursima za učinkovit rad ovih neovisnih tijela;</p> <p>2) Pokazatelji o prikladnom postupanju po preporukama koje izdaju Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH i Ombudsman za djecu RS;</p> <p>3) Broj izdanih i primijenjenih preporuka Institucije ombudsmana za djecu RS u izvještajnom razdoblju.</p>	<p>2. Jeste li osigurali prikladne kadrovske, tehničke i finansijske resurse za učinkovit rad Odjela za praćenje ostvarivanja prava djece Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine?</p> <p>3. Jeste li osigurali prikladne kadrovske, tehničke i finansijske resurse za učinkovit rad Ombudsmana za djecu Republike Srpske?</p> <p>4. Jeste li i na koji način osigurali prikladno postupanje po preporukama koje izdaju Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH i Ombudsman za djecu RS?</p>	<p>- Vijeće ministara BiH</p> <p>- Parlament BiH</p> <p>- Institucija ombudsmana BiH</p> <p>- Skupština Republike Srpske</p> <p>- Vlada Republike Srpske</p> <p>- Ombudsman za djecu Republike Srpske</p> <p>- Parlament FBiH</p> <p>- Vlada FBiH</p> <p>- skupštine županija</p> <p>- vlade županija</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.</p>					

PREPORUKA 14.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvršajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da:</p> <p>a) pojača napore na osiguravanju sustavnog informiranja s ciljem širenja svijesti o pravima djeteta, osobito pravima djece u nepovoljnom ili ranjivom položaju, i to među djecom, njihovim roditeljima i obiteljima i profesionalnim skupinama koje rade s djecom i za njih;</p> <p>b) nastavi da potiče medije u programima koji šire svijest o pravima djeteta na način prilagođen djeci te uključivanje djece u izradbu programa.</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVEDBE (članci 4., 42. i 44. stavak (6) Konvencije)</p> <p>Informiranje i podizanje svijesti</p>			<p>1) Pokazatelji o načinima na koje se osigurava sustavno informiranje s ciljem širenja svijesti o pravima djeteta; (Ko je organizirao i uz čiju potporu sustavno informiranje?)</p> <p>2) Pokazatelji o uvedenim programima koji šire svijest o pravima djeteta na način prilagođen djeci;</p> <p>3) Pokazatelji o uključenosti djece u izradbu tih programa.</p>	<p>1. Što ste poduzeli i na koji način na osiguranju sustavnog informiranja s ciljem širenja svijesti o pravima djeteta, osobito pravima djece u nepovoljnom ili ranjivom položaju, među djecom, njihovim roditeljima i obiteljima i profesionalnim skupinama koje rade s djecom i za njih?</p> <p>2. Emitirate li programske sadržaje koji šire svijest o pravima djeteta na način prilagođen djeci i koji su to konkretni sadržaji?</p> <p>3. Uključujete li i na koji način djecu u izradbu programa o dječjim pravima?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (za pitanje 1) - vlade entiteta i županija (za pitanje 1)</p> <p>- RAK BiH¹⁰ (za pitanja 2 i 3)</p>
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

¹⁰ Primjenjiva pravila i propisi Regulatorne agencije za komunikacije BiH ne propisuju bilo kakve obveze elektronskih medija glede sustavnog informiranja javnosti s ciljem širenja svijesti o pravima djeteta. Međutim, imajući u vidu obvezu države u ovom pogledu, Agencija u okviru svoje nadležnosti može doprinijeti na način da prikupi podatke od svih nositelja dozvole kojim bi se stekao uvid u stupanj realiziranja ove preporuke. U tu svrhu, Agencija bi u tijeku 2020. godine uputila upitnik svim korisnicima dozvole da odgovore na pitanja 2 i 3. *RAK će rezultate upitnika dostaviti mjerodavnim institucijama i javno ih objaviti, te u skladu s nalazima, mediji, a prvenstveno javni, bit će pozvani da više pozornosti posvete ovoj temi.*

--	--

PREPORUKA 15.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje da država članica osigura odgovarajuću potporu za usluge koje pružaju organizacije civilnog društva u vezi s promicanjem i zaštitom prava djeteta, te da osigura djelotvorno funkcioniranje Savjetodavnog tijela Vijeća ministara Bosne i Hercegovine za suradnju s nevladinim organizacijama.</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVEDBE (članci 4., 42. i 44. stavak (6) Konvencije)</p> <p>Suradnja s civilnim društvom</p>	<p>Odbor uvažava informaciju države članice o inicijativi da entitetske i županijske vlade uvedu niže porezne stope za civilno društvo.</p>		<p>1) Pokazatelji o institucijama koje osiguravaju financijsku potporu OCD-u za usluge koje pružaju u vezi promicanja i zaštite prava djeteta;</p> <p>2) Konkretni pokazatelji na koje se usluge odnosi potpora, te vrsta i opseg pružene potpore;</p> <p>3) Konkretni podaci o najznačajnijim aktivnostima Savjetodavnog tijela Vijeća ministara BiH.</p>	<p>1. Osiguravate li odgovarajuću financijsku potporu za usluge koje pruža OCD u vezi s promicanjem i zaštitom prava djeteta?</p> <p>2. Na koji način osiguravate financijsku potporu? Molimo vas opišite postupak, uključujući nadzor trošenja namjenskih sredstava.</p> <p>3. Na koji način ste osigurali djelotvorno funkcioniranje Savjetodavnog tijela</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, županija</p> <p>- Vijeće ministara BiH</p> <p>- Savjetodavno tijelo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine za suradnju s NVO</p> <p>- jedinice lokalne samouprave</p>

					Vijeća ministara Bosne i Hercegovine za suradnju s NVO?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 16.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da:</p> <p>a) uspostavi jasan regulacijski okvir za poslovni sektor u državi članici, kako bi se osiguralo da aktivnosti tog sektora ne utječu negativno na ljudska prava i ne ugrožavaju ekološke i druge standarde, osobito one koji se odnose na dječja prava;</p> <p>b) uspostavi mehanizme za praćenje provedbe ovih standarda i osigura odgovarajuće sankcije i pravne lijekove za djecu koja su žrtve takvih zlouporaba;</p>	<p>A. OPĆE MJERE PROVEDBE (članci 4., 42. i 44. stavak (6) Konvencije)</p> <p>Dječja prava i poslovni sektor</p>	<p>Odbor podsjeća na svoja prethodna zaključna zapažanja (CRC/C/BiH/CO/2-4, točka 28.), u vezi s Općim komentarom Odbora, br. 16 (2013.), o utjecaju poslovnog sektora na prava djeteta i Vodećim načelima o poslovanju i ljudskim pravima (A/HRC/17/31, aneks).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 28.) je u</p>		<p>1) Pokazatelji o institucijama (tijelima) koje su uspostavile regulacijski okvir za poslovni sektor, koji se odnosi na sprečavanje negativnog utjecaja na ljudska prava, odnosno dječja prava;</p> <p>2) Pokazatelji o mehanizmima za praćenje ovih standarda;</p>	<p>1. Jeste li uspostavili jasan regulacijski okvir za poslovni sektor u cilju osiguranja da aktivnosti tog sektora ne utječu negativno na ljudska prava?</p> <p>2. Obuhvaća li taj regulacijski okvir zabranu ugrožavanja ekoloških i drugih standarda, a osobito onih koji se odnose na dječja prava?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, županija</p> <p>- državni i entitetski zavodi za statistiku</p> <p><u>Državni i entitetski zavodi za statistiku trebaju provjeriti imaju li podatke o broju i lokacijama poslovnih sektora koji bi svojim aktivnostima mogli</u></p>

<p>c) od kompanija zahtijeva provedbu procjena, konzultacija i potpuno objelodanjivanje javnosti utjecaja njihovih poslovnih aktivnosti i planova na dječja prava, u smislu zaštite okoliša i zdravlja.</p>		<p>Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>3) Pokazatelji o pravnim lijekovima za djecu koja su žrtve tih zlouporaba;</p> <p>4) Pokazatelji o kompanijama koje provode procjene i obavještavaju javnost o utjecaju njihovih poslovnih aktivnosti na dječja prava, u smislu zaštite okoliša i zdravlja;</p> <p>5) Pokazatelji o kompanijama koje ne provode procjene i ne obavještavaju javnost o utjecaju njihovih poslovnih aktivnosti na dječja prava, u smislu zaštite okoliša i zdravlja;</p> <p>6) Pokazatelji o podnesenim žalbama za ugrožavanje ekoloških i drugih standarda, osobito onih koji se odnose na kršenje prava djeteta;</p> <p>7) Pokazatelji o izrečenim mjerama</p>	<p>3. Koje je tijelo donijelo taj regulacijski okvir?</p> <p>4. Je li i na koji način poslovni sektor upoznat s tim regulacijskim okvirom?</p> <p>5. Koji su mehanizmi za praćenje ovih standarda?</p> <p>6. Jeste li osigurali odgovarajuće pravne lijekove za djecu koja su žrtve tih zlouporaba? Molimo vas navedite koje ste pravne lijekove osigurali.</p> <p>7. Na koji način od kompanija zahtijevate provedbu procjena i obavještavanja javnosti o utjecaju njihovih poslovnih aktivnosti na dječja prava, u smislu zaštite okoliša i zdravlja?</p>	<p><u>negativno utjecati na ljudska prava i ugrožavati ekološke i druge standarde, osobito one koji se odnose na dječja prava.</u></p> <p>Ako imaju podatke, trebaju ih dostaviti MLJPI BiH.</p> <p>- Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH – Odjel za prava djeteta i Ombudsman za zaštitu potrošača</p> <p>- Ombudsman za djecu RS</p> <p>- entitetske i županijske uprave za inspekcije, kao i na razini BD BiH</p> <p>- gospodarske komore na državnoj, entitetskoj, županijskoj razini, te na razini BD BiH</p> <p>- udruge poslodavaca u FBiH, RS i BD BiH</p>
---	--	--	--	---	---	--

				poslovnom sektoru za kršenje prava djeteta, u smislu zdravog okoliša i zdravlja.		
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 17.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
Odbor preporučuje državi članici da izmijeni obiteljske zakone entiteta i BD BiH kako bi se uklonile sve iznimke koje omogućuju brak osobama mlađim od 18 godina.	B. DEFINICIJA DJETETA (članak 1.) Minimalna starost za stupanje u brak			1) Pokazatelji o institucijama koje su (i kada) usvojile izmjene obiteljskog zakona, gdje se onemogućuje sklapanje braka osobama mlađim od 18 godina.	1. Jeste li donijeli izmjene obiteljskih zakona u cilju uklanjanja svih iznimki koje omogućuju sklapanje braka osobama mlađim od 18 godina? 2. Ako još uvijek niste donijeli navedene izmjene, koje aktivnosti ste pokrenuli za provedbu ove preporuke CRC-a?	- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI) - Federalno ministarstvo pravde, Ministarstvo pravde RS - ministarstva socijalne politike na razini entiteta, BD BiH i županija - vlade entiteta, BD BiH, županija

Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.
---------	---

PREPORUKA 18.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da:</p> <p>a) nastavi s naporima na učinkovitoj primjeni zakona na svim razinama, što uključuje informiranje o zakonu i o tome gdje djeca mogu prijaviti diskriminaciju, te usklađivanje propisa na svim razinama u državi članici, u skladu sa Zakonom;</p> <p>b) riješi negativan utjecaj stereotipa i diskriminirajućih stavova o dječjim pravima i vodi računa da su mediji senzibilizirani prema takvom stigmatiziranju djece, a osobito djece</p>	<p>C. OPĆA NAČELA (članci 2., 3., 6. i 12.)</p> <p>Zabrana diskriminacije</p>	<p>Odbor podsjeća na svoja prethodna zaključna zapažanja (CRC/C/BiH/CO/2-4, točka 30.).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 30.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>1) Prikupiti nove pokazatelje vezane za provedbu prethodne preporuke CRC-a (točka 30.) i pokazatelje o načinima informiranja djece o mjestu prijave diskriminacije;</p> <p>2) Pokazatelji o poduzetim mjerama kojim se sprečava negativan utjecaj stereotipa i</p>	<p>1. Jeste li i na koji način informirali djecu o Zakonu o zabrani diskriminacije?</p> <p>2. Jeste li i na koji način informirali djecu o tome gdje mogu prijaviti diskriminaciju?</p> <p>3. Koje mjere ste poduzeli u cilju rješavanja negativnog utjecaja stereotipa i diskriminirajućih</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (odgovara na pitanja 1, 2 i 3)</p> <p>- Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH (odgovora na pitanje 2)</p> <p>- Ombudsman za djecu RS (odgovora na pitanje 2)</p>

u nepovoljnim situacijama, uključujući i poticanje medija na usvajanje kodeksa ponašanja.				<p>diskriminirajućih stavova o dječjim pravima;</p> <p>3) Pokazatelji o edukacijama medijskih djelatnika o njihovoj senzibilizaciji prema stigmatizaciji djece, a osobito djece u nepovoljnim situacijama;</p> <p>4) Pokazatelji o donesenim kodeksima ponašanja u medijima.</p>	<p>stavova o dječjim pravima?</p> <p>4. Jesu li vaši novinari senzibilizirani prema stigmatizaciji djece, a osobito djece u nepovoljnim situacijama?</p> <p>5. Navedite u čemu se ogleda ta senzibilizacija?</p> <p>6. Jeste li donijeli kodeks ponašanja ili neki drugi samoregulacijski mehanizam u vezi navedenih tema?</p>	<p>RAK BiH¹¹ (na pitanja 4, 5 i 6)</p>
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

¹¹ Postoje kodeksi Regulatorne agencije za komunikacije BiH koji propisuju standarde za elektronske medije prilikom izvješćivanja o ovim pitanjima, te razvijeni mehanizmi njihove primjene. Regulatorni okvir Agencije sadrži odredbe na temelju kojih je zabranjeno pružanje sadržaja kojima se potiče na diskriminaciju ili predrasude po različitim osnovama, te svakog drugog sadržaja koji ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojoj osobi onemogućiti ili ugrozi priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi njenih prava i sloboda, što se odnosi i na djecu. Osim navedenog, odredbama primjenjivih pravila Agencije nalaže se zaštita identiteta malodobnika i obveza da u sadržajima u kojima se ukazuje na njihov težak položaj, njihov identitet i osobni podaci neće biti otkriveni u slučajevima kada postoji opravdana sumnja da bi objava ovih informacija mogla dovesti do ugrožavanja njihove dobrobiti i dostojanstva. Pored kontinuiranih napora za provedbu navedenih pravila, Agencija će dodatno u 2020. (može) prikupiti podatke putem upitnika od svojih korisnika dozvola, odnosno u BiH registriranih pružatelja audiovizualnih medijskih usluga i medijskih usluga radija (na pitanja 4, 5 i 6). *RAK će rezultate upitnika dostaviti mjerodavnim institucijama i javno ih objaviti, te u skladu s nalazima, mediji, a prvenstveno javni, bit će pozvani da više pozornosti posvete ovoj temi.*

PREPORUKA 20.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvršajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor poziva državu članicu da:</p> <p>a) distribuirati Smjernice za utvrđivanje najboljeg interesa djeteta svim mjerodavnim profesionalcima koji donose takve odluke;</p> <p>b) osigura da se načela najboljeg interesa djeteta na odgovarajući način uključe i dosljedno tumače u svim zakonodavnim, upravnim i sudbenim postupcima i odlukama, kao i u svim politikama, programima i projektima na razini države, entiteta, BD BiH i županija, osobito u odnosu na djecu lišenu obiteljskog okružja.</p>	<p>C. OPĆA NAČELA (članci 2., 3., 6. i 12.)</p> <p>Najbolji interes djeteta</p>	<p>Premda pozdravlja promicanje Smjernica za utvrđivanje najboljeg interesa djeteta u svim područjima, Odbor izražava zabrinutost da se načelo najboljeg interesa djeteta ne primjenjuje u praksi na svim razinama u državi članici (veza s Općim komentarom Odbora, br. 14 (2013.), o pravu djeteta na primarno razmatranje njegova najboljeg interesa).</p>		<p>1) Pokazatelji o svim institucijama kojima su dostavljene Smjernice za utvrđivanje najboljeg interesa djeteta;</p> <p>2) Pokazatelji o edukacijama profesionalaca, vrstama, te tko je vršio edukacije;</p> <p>3) Pokazatelji o politikama, programima i projektima na razini države, entiteta, BD BiH i županija, gdje se provodi načelo najboljeg interesa djeteta, a osobito u odnosu na djecu lišenu obiteljskog okružja.</p>	<p>1. Kojim institucijama i na kojim razinama vlasti u BiH su distribuirane Smjernice za utvrđivanje najboljeg interesa djeteta?</p> <p>2. Jesu li izvršene potrebne edukacije profesionalaca kako bi se načelo najboljeg interesa djeteta na odgovarajući način uključio i dosljedno tumačio u svim zakonodavnim, upravnim i sudbenim postupcima i odlukama?</p> <p>3. Na koji način se načelo najboljeg interesa djeteta provodi u politikama, programima i projektima na razini države, entiteta, BD BiH i županija, osobito u odnosu na djecu lišenu obiteljskog okružja?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- Mreža „Snažniji glas za djecu“</p> <p>- VSTV i entitetski centri za edukaciju sudaca i tužitelja</p> <p>- sudovi</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, županija</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.</p>					

--	--

PREPORUKA 21.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor poziva državu članicu da:</p> <p>a) podupre aktivnosti Vijeća za djecu Bosne i Hercegovine na promicanju sudjelovanja djece u izradbi politika i donošenja odluka koje se odnose na prava djeteta na svim razinama;</p> <p>b) ojača programe i aktivnosti za širenje svijesti kako bi se uklonile sve zapreke koje djeci onemogućuju iznošenje vlastitog mišljenja na svim razinama i osiguralo suvislo sudjelovanje djece u obitelji, zajednici i školi, uključujući i sudjelovanje u tijelima vijeća učenika, te u odlučivanju o svim pitanjima vezanim za djecu, uz osobitu pozornost na djecu u ranjivim situacijama.</p>	<p>C. OPĆA NAČELA (članci 2., 3., 6. i 12.)</p> <p>Poštovanje mišljenja djeteta</p>	<p>Odbor podsjeća na svoja prethodna zaključna zapažanja (CRC/BiH/CO/2-4, točka 34.), u vezi s Općim komentarom Odbora, br. 12 (2009.), o pravu djeteta da bude saslušano.</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 34.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>1) Prikupiti nove pokazatelje vezane za provedbu prethodne preporuke CRC-a (točka 34.);</p> <p>2) Pokazatelji o programima i aktivnostima radi širenja svijesti u cilju uklanjanja zapreka koje djeci onemogućuju iznošenje vlastitog mišljenja;</p> <p>3) Pokazatelji o aktivnostima kojim se osigurava suvislo sudjelovanje djece u obitelji, zajednici i</p>	<p>1. Navedite na koje načine se podupiru aktivnosti Vijeća za djecu BiH na promicanju sudjelovanja djece u izradbi politika i donošenja odluka koje se odnose na prava djeteta na svim razinama?</p> <p>2. Koje programe i aktivnosti provodite radi širenja svijesti u cilju uklanjanja zapreka koje djeci onemogućuju iznošenje vlastitog mišljenja?</p> <p>3. Na koji način osiguravate suvislo sudjelovanje djece u obitelji, zajednici i školi, uključujući i sudjelovanje u vijeću učenika?</p> <p>4. Na koji način se omogućuje</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, županija</p>

				školi, uključujući i sudjelovanje u vijeću učenika; 4) Pokazatelji o aktivnostima koje se provode u cilju da se omogući djeci odlučivanje o svim pitanjima vezanim za njih, uz osobitu pozornost na djecu u ranjivim situacijama.	djeci odlučivanje o svim pitanjima vezanim za njih, uz osobitu pozornost na djecu u ranjivim situacijama?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 22.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
Odbor preporučuje državi članici da: a) osigura izdavanje rodnih listova za svu djecu rođenu na njezinu teritoriju, odmah po rođenju, bez obzira na imigracijski status	D. GRAĐANSKA PRAVA I SLOBODE (članci 7., 8. i od 13. do 17.) Upis rođenja i	U vezi s prethodnim preporukama Odbora (CRC/C/BiH/CO/2-4, točka 36.) i u svjetlu podcilja održivog razvoja 16.9;		1) Prikupiti nove pokazatelje vezane za provedbu prethodne preporuke CRC-a (točka 36.): - pokazatelje koji	1. Jeste li osigurali izdavanje rodnih listova za svu djecu rođenu na teritoriju BiH, odmah po rođenju? 2. Je li osigurano izdavanje	- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI) - Ministarstvo

<p>djeteta ili njegovih roditelja, uključujući one koji su iskazali namjeru zatražiti azil i one koji nisu registrirani, te da upis rođenja bude besplatan za svu djecu;</p> <p>b) pruži posebnu potporu nepismenim ili neregistriranim osobama, kako bi se olakšao upis rođenja njihove djece;</p> <p>c) razmotri ratificiranje Konvencije Vijeća Europe o izbjegavanju apatridnosti povezane s državnom sukcesijom iz 2009. godine.</p>	<p>državljanstvo</p>	<p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 36.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>ukazuju na provedbu ove zadnje preporuke CRC-a,</p> <p>- besplatno izdavanje rodni listova za svu djecu rođenu na teritoriju BiH, odmah po rođenju,</p> <p>- osobito pokazatelje o broju i statusu djece koja nisu dobila rodni list odmah nakon rođenja.</p>	<p>rodni listova, odmah po rođenju, i za djecu koja imaju imigracijski status, i za one koji su iskazali namjeru zatražiti azil kao i one koji nisu registrirani?</p> <p>3. Je li upis rođenja besplatan?</p> <p>4. Postoje li problemi kod izdavanja rodni listova za svu navedenu djecu?</p> <p>5. Ako postoje, navedite koji su to problemi i način na koji ih rješavate.</p> <p>6. Pružate li redovito posebnu savjetodavnu potporu nepismenim ili neregistriranim osobama, kako bi se olakšao upis rođenja njihove djece? (Opišite način na koji pružate potporu.)</p> <p>7. Jeste li razmotrili i koju odluku ste donijeli u vezi ratificiranja Konvencije Vijeća Europe o izbjegavanju apatridnosti povezane s državnom sukcesijom iz 2009.?</p>	<p>civilnih poslova BiH</p> <p>- matični uredi</p> <p>- zavodi za besplatnu pravnu pomoć</p> <p>- Ministarstvo pravde BiH (na pitanje broj 7)</p> <p>- Ministarstvo sigurnosti BiH (na pitanje broj 7)</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.</p>					

PREPORUKA 23.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da osigura da Regulatorna agencija za komunikacije BiH zaprima, istražuje i rješava pritužbe djece na način koji uvažava potrebe djece u slučajevima kršenja njihova prava na privatnost. Također, Odbor preporučuje da država članica provede programe širenja svijesti, uključujući kampanje, među djecom i njihovim obiteljima, te prava djeteta na pristup</p>	<p>D. GRAĐANSKA PRAVA I SLOBODE (članci 7., 8. i od 13. do 17.)</p> <p>Pravo na privatnost</p>			<p>1) Pokazatelji o zaprimljenim i riješenim pritužbama djece u slučajevima kršenja njihovih prava na privatnost;</p> <p>2) Pokazatelji o programima širenja svijesti i provedbi tih programa, uključujući kampanje, među djecom i njihovim</p>	<p>1. Zaprimate li, istražujete i rješavate pritužbe djece na način koji uvažava potrebe djece u slučajevima kršenja njihova prava na privatnost?</p> <p>2. Provodite li programe širenja svijesti (i koje), uključujući kampanje, među djecom i njihovim obiteljima, te prava djeteta na pristup mehanizmu podnošenja pritužbi?</p>	<p>- Odjel za prava djeteta Institucije ombudsmana BiH</p> <p>- Ombudsman za djecu RS</p> <p>- javni RTV servisi</p> <p>- RAK BiH¹²</p> <p>- <u>Vijeće za tisak BiH je nadležno za</u></p>

¹² Regulatorna agencija za komunikacije BiH ima jednostavnu proceduru za podnošenje prigovora na sve slučajeve kršenja pravila i propisa Agencije putem *online* obrasca na mrežnoj stranici, *e-maila*, pošte ili telefonskim putem, uz navođenje osobnih podataka ili anonimno. Pri tome nema starosnog ograničenja podnositelja prigovora niti se prikupljaju podaci o starosti. Forma je jednostavna, iako nije posebno prilagođena djeci. Prema saznanjima Agencije, ni drugi regulatori nemaju posebne mehanizme za ulaganje prigovora za djecu. Agencija će postojeću *online* formu poslati mjerodavnim tijelima i organizacijama kao što su Vijeće za djecu, Ombudsman za djecu, UNICEF i sl. na mišljenje u vezi njene prikladnosti za djecu, te u slučaju potrebe posebno prilagoditi.

Agencija povremeno promiče mehanizme za upućivanje prigovora na moguća kršenja pravila i propisa Agencije. Agencija će u tijeku 2020. godine na svojoj *facebook* stranici „Medijska i informacijska pismenost u BiH“ promicati i ulaganja prigovora osobito roditelja i djece.

Agencija ne provodi sama ovu vrstu obuka, ali aktivno sudjeluje svojim izlaganjima u različitim vidovima edukativnih aktivnosti, kao što su konferencije, seminari, radionice, predavanja i sl. na različite teme, pa tako i na temu komunikacijska prava djece, zaštita djece u medijima, te zaštita privatnosti djece. Agencija je također izradila i Smjernice za primjenu Kodeksa o audiovizualnim medijskim uslugama i medijskim uslugama radija, čiji je cilj dodatno pojasniti odredbe i educirati medijske djelatnike (<https://www.rak.ba/bs-Latn-BA/brdcst-regulations>).

<p>mehanizmu podnošenja pritužbi. Ponovno ističe potrebu provedbe programa obuke za kreatore medijskih sadržaja i novinare o pravima zaštićenim Konvencijom, uključujući i pravo djeteta na privatnost.</p>				<p>obiteljima i pravu djeteta na pristup mehanizmu podnošenja pritužbi;</p> <p>3) Pokazatelji o provedbi programa obuke za kreatore medijskih sadržaja i novinare o pravima zaštićenim Konvencijom, uključujući i pravo djeteta na privatnost – tko provodi programe obuke.</p>	<p>3. Navedite koje programe obuke provodite za kreatore medijskih sadržaja i novinare o pravima zaštićenim Konvencijom, uključujući i pravo djeteta na privatnost.</p>	<p><u>tiskane i online medije.</u></p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.</p>					

PREPORUKA 24.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
<p>Tekst preporuke</p>	<p>Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)</p>	<p>Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)</p>	<p>Podaci koji su dostupni u bazi</p>	<p>Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti</p>	<p>Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora</p>	<p>Izveštajna(e) jedinica(e)</p>
<p>Odbor preporučuje državi članici da: a) zakonom izričito zabrani</p>	<p>E. NASILJE NAD DJECOM (članci 19., 24. stavak (3), 28. stavak (2),</p>	<p>U vezi s Općim komentarom Odbora, br. 8 (2006.), o tjelesnoj kazni, Odbor</p>		<p>1) Pokazatelji o usvojenim zakonima kojim se izričito zabranjuje tjelesna</p>	<p>1. Jeste li zakonom izričito zabranili tjelesno kažnjavanje djece u svim okružjima? 2. Jeste li i na koji način proširili</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p>

<p>tjelesnu kaznu u svim okruženjima;</p> <p>b) proširi svijest među roditeljima i širom javnošću o štetnim posljedicama koje tjelesno kažnjavanje ima po djecu, kako bi se promicali alternativni, pozitivni, nenasilni i participativni oblici odgoja i discipliniranja djece;</p> <p>c) prikupi i razvrsta podatke o svim slučajevima tjelesnog kažnjavanja i njihovu rješavanju, na ujednačen način, uz primjenu iste definicije u svim administrativnim jedinicama.</p>	<p>34., 37. točka (a) i 39.)</p> <p>Tjelesna kazna</p>	<p>Podsjeća na svoje prethodne preporuke (CRC/BiH/CO/2-4, točka 40.).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 40.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>kazna;</p> <p>2) Pokazatelji o svim aktivnostima koje se vode u cilju širenja svijesti među roditeljima i širom javnošću o štetnim posljedicama koje tjelesno kažnjavanje ima po djecu;</p> <p>3) Pokazatelji o svim aktivnostima koje imaju za cilj promicanje alternativnih, pozitivnih, nenasilnih i participativnih oblika odgoja i discipliniranja djece;</p> <p>4) Konkretni pokazatelji o svim slučajevima tjelesnog kažnjavanja.</p>	<p>svijest među roditeljima i širom javnošću o štetnim posljedicama koje tjelesno kažnjavanje ima po djecu?</p> <p>3. Na koji način promičete alternativne, pozitivne, nenasilne i participativne oblike odgoja i discipliniranja djece? (Molimo vas dajte kratak odgovor koje alternativne oblike promičete.)</p> <p>4. Prikupljate li i razvrstavate sve podatke o svim slučajevima tjelesnog kažnjavanja djece u svim okruženjima i njihovu rješavanju? Je li prikupljanje i razvrstavanje podataka radite po metodologiji koja je ujednačena na svim administrativnim jedinicama?</p> <p>5. Razvrstavaju li se podaci na osnovi spola?</p>	<p>- vlade entiteta, BD BiH, županija</p> <p>- Federalno ministarstvo pravde, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike</p> <p>- Ministarstvo pravde RS, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS, Ministarstvo za porodicu, omladinu i sport RS</p> <p>- županijska ministarstva za pitanja socijalne skrbi i obrazovanja</p> <p>- zavodi za statistiku na razini BiH, entiteta i BD BiH</p> <p>- Ombudsman za djecu RS</p>
--	--	--	--	---	--	---

Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.
----------------	--

PREPORUKA 26.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor poziva državu članicu da:</p> <p>a) uskladi mjerodavne propise o zaštiti djece od svih oblika nasilja na razini države, entiteta, BD BiH i županija;</p> <p>b) izdvoji dostatne ljudske i financijske resurse za učinkovitu provedbu Smjernica za vođenje slučajeva dječje zaštite u centru za socijalnu skrb u identificiranju, prijavljivanju, sprečavanju i praćenju slučajeva nasilja i zlostavljanja djece;</p> <p>c) ubrza aktivnosti na uspostavi baze podataka države o svim slučajevima nasilja, uključujući i nasilje u obitelji i nasilje nad djecom, kako bi se procijenili</p>	<p>E. NASILJE NAD DJECOM (članci 19., 24. stavak (3), 28. stavak (2), 34., 37. točka (a) i 39.)</p> <p>Zlostavljanje i zanemarivanje</p>	<p>Odbor napominje kao pozitivan korak usvajanje Protokola za postupanje u slučajevima zlostavljanja i zanemarivanja djece i nasilja u obitelji na entitetskim i županijskim razinama, kao i aktivnosti za podizanje svijesti radi prevencije nasilja nad djecom.</p> <p>Odbor izražava zabrinutost o sljedećem:</p> <p>a) dugotrajan proces</p>		<p>1) Pokazatelji o dodatnim ljudskim i financijskim resursima za učinkovitu provedbu Smjernica za vođenje slučajeva dječje zaštite u centrima za socijalnu skrb;</p> <p>2) Pokazatelji o dodatnim programima širenja svijesti o različitim vrstama nasilja i zlostavljanja djece;</p> <p>3) Pokazatelji o djeci koja su sudjelovala u izradbi tih dodatnih</p>	<p>1. Na koji način usklađujete mjerodavne propise o zaštiti djece od svih oblika nasilja na razini države, entiteta, BD BiH i županija?</p> <p>2. Jeste li izdvojili dodatne ljudske i financijske resurse za učinkovitu provedbu Smjernica za vođenje slučajeva dječje zaštite u centru za socijalnu skrb u identificiranju, prijavljivanju, sprečavanju i praćenju slučajeva nasilja i zlostavljanja djece?</p> <p>3. Jeste li i kada uspostavili bazu podataka na razini države o svim slučajevima nasilja, uključujući i nasilje u obitelji i nasilje nad djecom, kako bi se</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, županija</p> <p>- ministarstva rada i socijalne politike entiteta, BD BiH, županija</p> <p>- Ombudsman za djecu RS</p>

<p>razmjeri, uzroci i narav takvog nasilja;</p> <p>d) dodatno ojača programe širenja svijesti o različitim vrstama nasilja i zlostavljanja djece, uz uključivanje djece, kako bi se spriječilo njihovo sudjelovanje u nasilju; uspostavi jasne i pristupačne procedure prijavljivanja za djecu, roditelje i profesionalce koji rade s djecom, te osigura pristup djece uslugama potpore i zaštite po mjeri djeteta.</p>		<p>usklađivanja propisa o nasilju u obitelji u entitetima, BD BiH i županijama;</p> <p>b) ograničena sredstva i broj uposlenika centara za socijalnu skrb obučeni da prepoznaju, prijave i rješavaju slučajeve nasilja nad djecom;</p> <p>c) nedostatak ujednačenog sustava prikupljanja podataka o svim slučajevima nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja djece u svim administrativnim jedinicama, koji je neophodan za procjenu i praćenje;</p> <p>d) prevalencija nasilja nad djecom, uključujući vršnjačko nasilje u školama i na internetu.</p> <p>U vezi s Općim komentarom Odbora, br. 13 (2011.), o pravu djeteta na slobodu od svih oblika nasilja, imajući u vidu podcilj</p>		<p>programa;</p> <p>4) Pokazatelji o uspostavljenim jasnim i pristupačnim procedurama prijavljivanja za djecu, roditelje i profesionalce koji rade s djecom;</p> <p>5) Pokazatelji o pristupu djece uslugama potpore i zaštite po mjeri djeteta.</p>	<p>procijenili razmjeri, uzroci i narav takvog nasilja?</p> <p>4. Jeste li i na koji način dodatno ojačali programe širenja svijesti o različitim vrstama nasilja i zlostavljanja djece, uz uključivanje djece?</p> <p>5. Jeste li uspostavili jasne i pristupačne procedure prijavljivanja za djecu, roditelje i profesionalce koji rade s djecom? Molimo vas opišite ih ukratko.</p> <p>6. Jeste li osigurali pristup djece uslugama potpore i zaštite po mjeri djeteta? Molimo vas opišite ukratko te usluge potpore.</p>	<p>- ARS BiH/MLJPI BiH</p> <p>Informacije o nasilju u obitelji bi trebalo prikupljati i od:</p> <ul style="list-style-type: none"> - entitetskih gender centara, odnosno Ministarstva porodice, omladine i sporta RS i - GC FBiH za praćenje primjene Istanbulske konvencije.
---	--	---	--	--	--	---

		održivog razvoja 16.2, Odbor podsjeća na svoja prethodna zaključna zapažanja (CRC/BiH/CO/2-4, točka 42.). Prethodna preporuka CRC-a (točka 42.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.				
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 27.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
Odbor preporučuje državi članici da: a) uskladi odredbe kaznenih zakona u vezi s opsegom seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece, sankcijama i zaštitom djece koja su žrtve takvih djela;	E. NASILJE NAD DJECOM (članci 19., 24. stavak (3), 28. stavak (2), 34., 37. točka (a) i 39.) Seksualno iskorištavanje i	Odbor pozdravlja pozitivne pomake, uključujući usvajanje izmjena i dopuna Kaznenog zakonika Republike Srpske 2017. godine. Odbor podsjeća na		1) Pokazatelji o usklađenosti odredbi kaznenih zakona u vezi s opsegom seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece; 2) Pokazatelji o	1. Jeste li i kada uskladili odredbe kaznenih zakona u vezi s opsegom seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece, sankcijama i zaštitom djece koja su žrtve takvih djela? 2. Jeste li i kada uspostavili	- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI) - vlade entiteta, BD BiH, županija - sudovi

<p>b) uspostavi pristupačne, povjerljive i djeci prilagođene djelotvorne kanale za prijavljivanje slučajeva seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja za djecu, njihove obitelji i osoblje koje radi s djecom;</p> <p>c) osigura specijaliziranu potporu za djecu koja su žrtve seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, uključujući psihološko savjetovalište, rehabilitaciju i pomoć u integraciji u društvo, poticanje sudova da iskoriste međuagencijsko rješenje za pribavljanje iskaza od djece koje je prilagođeno djeci;</p> <p>d) osigura da državni Savjetodavni odbor za borbu protiv seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece učinkovito koordinira radnje koje se poduzimaju na svim razinama vlasti radi zaštite djece od materijala koji sadrže seksualno zlostavljanje djece i drugih oblika seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja.</p>	<p>zlostavljanje</p>	<p>njegove prethodne preporuke (CRC/C/BiH/CO/2-4, točka 44.).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 44.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>sankcijama i zaštiti djece koja su žrtve seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja;</p> <p>3) Pokazatelji o specijaliziranoj potpori za djecu koja su žrtve seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja;</p> <p>4) Pokazatelji o psihološkim savjetovalištima i pokazatelji o djeci koja su dobila pomoć u rehabilitaciji i pomoć u integraciji u društvo;</p> <p>5) Pokazatelji o svim koordiniranim radnjama koje ste poduzeli na svim razinama vlasti radi zaštite djece od materijala koji sadrže seksualno zlostavljanje djece i drugih oblika seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja.</p>	<p>pristupačne, povjerljive i djeci prilagođene djelotvorne kanale za prijavljivanje slučajeva seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja za djecu, njihove obitelji i osoblje koje radi s djecom? Molimo vas opišite ih ukratko.</p> <p>3. Jeste li i kada osigurali specijaliziranu potporu za djecu koja su žrtve seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, uključujući psihološko savjetovalište, rehabilitaciju i pomoć u integraciji u društvo i je li ona jednako dostupna djeci žrtvama, bez obzira na ekonomski status obitelji i mjesto življenja.</p> <p>4. Na koji način potičete sudove da iskoriste međuagencijsko rješenje za pribavljanje iskaza od djece koje je prilagođeno djeci? Molimo vas opišite ukratko.</p> <p>5. Jeste li i kada oformili državni Savjetodavni odbor za borbu protiv seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece?</p>	<p>- VSTV</p> <p>- Ombudsman za djecu RS</p> <p>- Regulatorna agencija za komunikacije BiH</p>
--	-----------------------------	---	--	---	---	--

					6. Na koji način učinkovito koordinirate radnje koje se poduzimaju na svim razinama vlasti radi zaštite djece od materijala koji sadrže seksualno zlostavljanje djece i drugih oblika seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 28.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvršajna(e) jedinica(e)
Odbor poziva državu članicu da u suradnji s organizacijama civilnog društva i vođama romskih zajednica poveća svijest o štetnim posljedicama koje dječji brak ostavlja na djecu, osobito u romskoj populaciji.	E. NASILJE NAD DJECOM (članci 19., 24. stavak (3), 28. stavak (2), 34., 37. točka (a) i 39.) Štetne prakse	Odbor se pozvao na zajedničku Opću preporuku br. 31 Odbora za eliminaciju diskriminacije žena/Opći komentar br. 18 Odbora za prava djeteta o štetnim praksama (2014.), a imajući u vidu podcilj		1) Pokazatelji o svim poduzetim aktivnostima u cilju povećanja svijesti o štetnim posljedicama koje dječji brak ostavlja na djecu, osobito u romskoj populaciji;	1. Što ste poduzeli na povećanju svijesti o štetnim posljedicama koje dječji brak ostavlja na djecu, osobito u romskoj populaciji?	- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI) - vlade entiteta, BD BiH, županija - ARS BiH, MLJPI BiH - entitetski gender centri - Ombudsman za djecu RS

		održivog razvoja 5.3. U tom kontekstu, podsjetio je državu na štetne posljedice dječjih brakova.		2) Pokazatelji o broju malodobnih brakova.		
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 29.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
Odbor preporučuje državi članici da: a) osigura besplatnu 24-satnu liniju za pomoć dostupnu djeci u državi članici; osigura potrebne kadrovske, finansijske i tehničke resurse za njezin djelotvoran rad; širi svijest o tome kako djeca mogu pristupiti liniji za pomoć.	E. NASILJE NAD DJECOM (članci 19., 24. stavak (3), 28. stavak (2), 34., 37. točka (a) i 39.) Linija za pomoć			1) Pokazatelji o kadrovskim, finansijskim i tehničkim resursima za djelotvoran rad 24-satne linije za pomoć; 2) Pokazatelji o poduzetim aktivnostima na širenju svijesti o tome kako djeca mogu pristupiti liniji za pomoć;	1. Jeste li i kada osigurali besplatnu 24-satnu liniju za pomoć dostupnu djeci u državi članici, osigurali potrebne kadrovske, finansijske i tehničke resurse za njezin djelotvoran rad, te širili svijest o tome kako djeca mogu pristupiti liniji za pomoć? 2. Podupirete li rad	- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI) - RAK BiH - vlade entiteta, BD BiH, županija - entitetski gender centri

				3) Pokazatelji o linijama koje vode NVO.	linija za pomoć koje vode NVO?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 30.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da:</p> <p>a) ubrza proces deinstitucionalizacije u svim dijelovima države članice putem potpore i omogućavanja skrbi o djeci u obiteljskom okružju i usklađivanja sustava udomiteljstva na svim razinama vlasti;</p> <p>b) nastavi provoditi programe za izgradnju kapaciteta za socijalne radnike i pružatelje udomiteljstva, uključujući one koji rade u centrima za socijalnu skrb, te da izdvoji odgovarajuće kadrovske, tehničke i financijske resurse za ustanove za skrb</p>	<p>F. OBITELJSKO OKRUŽJE I ALTERNATIVNO ZBRINJAVANJE (članci 5., od 9. do 11., 18. st. (1) i (2), 20., 21., 25. i 27. stavak (4))</p> <p>Djeca lišena obiteljskog okružja</p>	<p>Odbor podsjeća na njegove prethodne preporuke (CRC/C/BiH/CO/2-4, točka 49.) i napominje državu članicu na Smjernice za alternativnu skrb o djeci (Rezolucija Generalne skupštine 64/142, aneks).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 49.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>1) Pokazatelji o deinstitucionalizaciji - Pokazatelji o djeci u obiteljskom okružju;</p> <p>2) Pokazatelji o udomiteljstvu;</p> <p>3) Pokazatelji o programima za izgradnju kapaciteta za socijalne radnike;</p> <p>4) Pokazatelji o programima za izgradnju kapaciteta</p>	<p>1. Jeste li i na koji način ubrzali proces deinstitucionalizacije putem potpore i omogućavanja skrbi o djeci u obiteljskom okružju i uskladili sustav udomiteljstva?</p> <p>2. Provodite li i na koji način programe za izgradnju kapaciteta za socijalne radnike i pružatelje udomiteljstva, uključujući one koji</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, županija</p> <p>- ministarstva rada i socijalne politike entiteta i županija</p>

<p>o djeci, kako bi se osigurao jednak pristup kvalitetnim uslugama i zbrinjavanju, bez obzira na lokaciju;</p> <p>c) osigura periodično preispitivanje smještaja djece u ustanove i udomiteljstvo, dostupne kanale za prijavljivanje, praćenje i rješavanje neprikladnog tretmana djece;</p> <p>d) podupire društvenu integraciju mladih prije nego što napuste sustav skrbi i da im pruži pomoć nakon napuštanja sustava;</p> <p>e) jača programe širenja svijesti, uključujući kampanje, u široj javnosti o dječjim pravima u ranom djetinjstvu i utjecaju institucionalne skrbi na razvoj i dobrobit djece.</p>				<p>pružateljima usluga, uključujući i one koji rade u centrima za socijalnu skrb;</p> <p>5) Pokazatelji o kadrovskim, tehničkim i financijskim resursima za ustanove za skrb o djeci;</p> <p>6) Pokazatelji o periodičnom preispitivanju smještaja djece u ustanove i udomiteljstvo;</p> <p>7) Pokazatelji o društvenoj integraciji mladih prije nego što napuste sustav skrbi;</p> <p>8) Pokazatelji o pruženoj pomoći mladima nakon napuštanja sustava skrbi;</p> <p>9) Pokazatelji o programima širenja svijesti, uključujući kampanje, u široj javnosti o dječjim pravima u ranom djetinjstvu i utjecaju</p>	<p>rade u centrima za socijalnu skrb?</p> <p>3. Jeste li izdvojili odgovarajuće kadrovske, tehničke i financijske resurse za ustanove za skrb o djeci, kako bi se osigurao jednak pristup kvalitetnim uslugama i zbrinjavanju, bez obzira na lokaciju?</p> <p>4. Jeste li i kada osigurali periodično preispitivanje smještaja djece u ustanove i udomiteljstvo, dostupne kanale za prijavljivanje, praćenje i rješavanje neprikladnog tretmana djece?</p> <p>5. Podupirete li i na koji način društvenu integraciju mladih prije nego što napuste sustav skrbi i pružite li im pomoć nakon napuštanja sustava?</p> <p>6. Jačate li i na koji</p>	
---	--	--	--	--	---	--

				institucionalne skrbi na razvoj i dobrobit djece.	način programe širenja svijesti, uključujući kampanje, u široj javnosti o dječjim pravima u ranom djetinjstvu i utjecaju institucionalne skrbi na razvoj i dobrobit djece?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 31.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da:</p> <p>a) izradi i usvoji sveobuhvatan pravni okvir za posvojenje;</p> <p>b) osigura postojanje univerzalne integrirane baze podataka centara za socijalnu skrb o potencijalnim posvojenicima i posvojiteljima;</p> <p>c) osigura da se saslušaju i poštuju</p>	<p>F. OBITELJSKO OKRUŽJE I ALTERNATIVNO ZBRINJAVANJE (članci 5., od (9) do (11), 18. st. (1) i (2), 20., 21., 25. i 27. stavak (4))</p> <p>Posvojenje</p>	<p>Odbor podsjeća na njegovu prethodnu preporuku (CRC/C/BiH/CO/2-4, točka 51.).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 51.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>1) Pokazatelji o sveobuhvatom pravnom okviru za posvojenje;</p> <p>2) Pokazatelji integrirane baze podataka centara za socijalnu skrb o potencijalnim posvojenicima i</p>	<p>1. Jeste li i kada usvojili sveobuhvatan pravni okvir za posvojenje?</p> <p>2. Jeste li uspostavili i kada univerzalnu integriranu bazu podataka centara za socijalnu skrb o potencijalnim</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, županija</p> <p>- ministarstva pravde entiteta, BD BiH, županija</p> <p>- ministarstva za socijalnu</p>

<p>mišljenja djeteta u slučajevima posvojenja, u skladu s razvojnim sposobnostima djeteta;</p> <p>d) razmotri ratificiranje Haške konvencije od 29. svibnja 1993. o zaštiti djece i suradnji u području međudržavnog posvojenja.</p>				<p>posvojiteljima;</p> <p>3) Pokazatelji o ratificiranju Haške konvencije od 29. svibnja 1993. o zaštiti djece i suradnji u području međudržavnog posvojenja.</p>	<p>posvojenicima i posvojiteljima?</p> <p>3. Jeste li i na koji način osigurali da se saslušaju i poštuju mišljenja djeteta u slučajevima posvajanja, u skladu s razvojnim sposobnostima djeteta?</p> <p>4. Jeste li ratificirali (i kada) ili razmotrili ratificiranje Haške konvencije od 29. svibnja 1993. o zaštiti djece i suradnji u području međudržavnog posvojenja?</p>	<p>politiku/zaštitu entiteta, BD BiH, županija</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.</p>					

PREPORUKA 32.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da:</p> <p>a) usvoji i provede nacrt zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u građanskim stvarima Bosne i Hercegovine i izjednači procedure vezane za odvođenje i otmicu djece, u skladu s Haškom konvencijom od 25. listopada 1980. o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece;</p> <p>b) razmotri ratificiranje Haške konvencije od 19. listopada 1996. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i izvršenju odluka i suradnji u materiji roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece.</p>	<p>F. OBITELJSKO OKRUŽJE I ALTERNATIVNO ZBRINJAVANJE (članci 5., od 9. do 11., 18. st. (1) i (2), 20., 21., 25. i 27. stavak (4))</p> <p>Nezakonito odvođenje i nevraćanje</p>			<p>1) Pokazatelji o usvajanju zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u građanskim stvarima Bosne i Hercegovine i izjednačavanju procedure vezane za odvođenje i otmicu djece, u skladu s Haškom konvencijom od 25. listopada 1980. o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece;</p> <p>2) Pokazatelji o ratificiranju Haške konvencije od 19. listopada 1996. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i izvršenju odluka i suradnji u materiji roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece.</p>	<p>1. Jeste li usvojili zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u građanskim stvarima Bosne i Hercegovine i izjednačili procedure vezane za odvođenje i otmicu djece, u skladu s Haškom konvencijom od 25. listopada 1980. o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece?</p> <p>2. Jeste li ratificirali (ili razmotrili ratificiranje) Haške konvencije od 19. listopada 1996. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i izvršenju odluka i suradnji u materiji roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece?</p>	<p>- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MLJPI)</p> <p>- Ministarstvo pravde BiH</p> <p>- Vijeće ministara BiH</p>
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

--	--

PREPORUKA 33.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvršajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da:</p> <p>a) osigura dostatne kadrovske, tehničke i financijske resurse za djelotvornu provedbu Strategije za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine (2016. - 2021.);</p> <p>b) usvoji pristup invaliditetu utemeljen na ljudskim pravima u svim postojećim zakonima i ubrza njihovo usklađivanje;</p> <p>c) osigura da roditelji ili osobe koje skrbe o djeci s invaliditetom dobiju potporu i financijsku pomoć potrebnu za odgoj njihove djece;</p> <p>d) osigura dostatan broj</p>	<p>G. INVALIDITET, OSNOVNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I DOBROBIT (članci 6., 18. stavak (3), 23., 24., 26., 27. st. od (1) do (3) i 33.)</p> <p>Djeca s invaliditetom</p>	<p>U vezi s Općim komentarom Odbora, br. 9 (2006.), o pravima djece s invaliditetom, Odbor ponavlja svoju prethodnu preporuku (CRC/BiH/CO/2-4, točka 53.).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 53.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>1) Pokazatelji o kadrovskim, tehničkim i financijskim resursima za provedbu Strategije za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u FBiH (2016. - 2021.);</p> <p>2) Pokazatelji o usvojenim zakonskim rješenjima vezanim za pristup invaliditetu utemeljenom na ljudskim pravima;</p> <p>3) Pokazatelji o financijskoj potpori roditeljima ili osobama</p>	<p>1. Jeste li za djelotvornu provedbu Strategije za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u FBiH (2016. - 2021.) i Strategije unapređenja društvenog položaja osoba s invaliditetom u RS 2017. - 2026.?</p> <p>Jeste li osigurali i kada dostatne:</p> <p>a) kadrovske b) tehničke i c) financijske resurse?</p> <p>2. Jeste li usvojili pristup invaliditetu utemeljen na ljudskim pravima u svim postojećim zakonima? (Molimo vas opišite na koji</p>	<p>- Vlada FBiH</p> <p>- MLJPI BiH</p> <p>- vlade entiteta i BD BiH i koordinacijski odbori za praćenje</p>

<p>specijaliziranog nastavnog kadra u svim školama, kako bi sva djeca s invaliditetom imala siguran pristup inkluzivnom obrazovanju visoke kvalitete, uključujući razumne prilagodbe njihovim obrazovnim potrebama;</p> <p>e) osigura da djeca s invaliditetom, uključujući djecu s intelektualnim i psihološkim poteškoćama, imaju jednak pristup odgovarajućim uslugama, uključujući zdravstvenu zaštitu, programe ranog otkrivanja i intervencije;</p> <p>f) provede kampanje za širenje svijesti usmjerene na vladine čelnike, stanovništvo i obitelji, s ciljem borbe protiv stigmatizacije i predrasuda prema djeci s invaliditetom i promicanja pozitivne slike o djeci s invaliditetom kao nositeljima prava.</p>				<p>koje skrbe o djeci s invaliditetom;</p> <p>4) Pokazatelji o specijaliziranom nastavnom kadru u školama za inkluzivnu nastavu za djecu s invaliditetom (broj škola u kojima je to osigurano, broj djece s invaliditetom u tim školama, broj specijaliziranog nastavnog kadra); Obvezni su pokazatelji i o broju škola u kojima to nije osigurano i broj djece s invaliditetom u tim školama;</p> <p>5) Pokazatelji o kampanjama za širenje svijesti s ciljem borbe protiv stigmatizacije i predrasuda prema djeci s invaliditetom za:</p> <p>a) vladine čelnike b) stanovništvo.</p>	<p>način.)</p> <p>3. Jeste li osigurali da roditelji ili osobe koje skrbe o djeci s invaliditetom dobiju potporu i financijsku pomoć potrebnu za odgoj njihove djece? (Molimo vas opišite način i postupak na koji to osiguravate.)</p> <p>4. Jeste li osigurali i kada dostatan broj specijaliziranog nastavnog kadra u školama, kako bi sva djeca s invaliditetom imala siguran pristup inkluzivnom obrazovanju?</p> <p>5. Jeste li osigurali, kada i na koji način, da djeca s invaliditetom, uključujući i djecu s intelektualnim i psihološkim poteškoćama, imaju jednak pristup odgovarajućim uslugama, uključujući:</p> <p>a) zdravstvenu zaštitu b) programe ranog otkrivanja i intervencije?</p> <p>6. Provodite li kampanje za širenje svijesti s ciljem borbe protiv stigmatizacije i predrasuda prema djeci s invaliditetom usmjerene na:</p> <p>a) vladine čelnike</p>	
---	--	--	--	--	---	--

					b) stanovništvo? (Molimo vas opišite način na koji provodite kampanje i tko organizira takve kampanje.)	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 34.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da:</p> <p>a) izdvoji dostatne kadrovske i financijske resurse potrebne za punu provedbu politika i programa koji imaju za cilj osiguranje kvalitetnih zdravstvenih usluga u ranom djetinjstvu za svu djecu u državi članici;</p> <p>b) proširi svijest o važnosti</p>	<p>G. INVALIDITET, OSNOVNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I DOBROBIT (članci 6., 18. stavak 3., 23., 24., 26., 27. st. od (1) do (3) i 33.)</p> <p>Zdravlje i zdravstvene usluge</p>	<p>Odbor pozdravlja usvajanje različitih politika i programa za zdravlje u ranom djetinjstvu, imajući u vidu Opći komentar Odbora, br. 15 (2013.), o pravu djeteta na uživanje najvišeg mogućeg standarda zdravlja,</p>	<p>Okvirna politika unapređenja ranog rasta i razvoja djece u Bosni i Hercegovini, Politika unapređenja ranog rasta i razvoja djece u Republici Srpskoj 2011. - 2016., Strateški plan unapređenja ranog rasta i razvoja djece u</p>	<p>1) Pokazatelji o kadrovskim i financijskim resursima potrebnim za provedbu politika i programa koji imaju za cilj osiguranje kvalitetnih zdravstvenih usluga u ranom djetinjstvu za svu djecu;</p> <p>2) Pokazatelji o obukama</p>	<p>1. Jeste li izdvojili i kada dostatne kadrovske i financijske resurse potrebne za provedbu politika i programa koji imaju za cilj osiguranje kvalitetnih zdravstvenih usluga u ranom djetinjstvu za svu djecu?</p> <p>2. Na koji način proširujete svijest roditelja o važnosti</p>	<p>- vlade entiteta, BD BiH i županija</p> <p>- entitetski i županijski zavodi za javno zdravstvo</p> <p>- MCP BiH¹³</p>

¹³ Ministarstvo civilnih poslova BiH ima koordinirajuću ulogu u području zdravstva, pa će uputiti pitanja svim nadležnim ministarstvima zdravstva i odgovore dostaviti MLJPI BiH.

<p>cijepljenja, vodi računa da su zdravstveni djelatnici i osoblje obučeni za rad s djecom i da uspostavi svrhovitu komunikaciju s njihovim roditeljima i obitelji;</p> <p>c) redovito prati i procjenjuje učinkovitost politika i programa vezanih za ishranu djece, uključujući programe škola/vrtića prijatelja zdrave ishrane, uz posvećivanje osobite pozornosti romskoj djeci;</p> <p>d) promiče optimalno dojenje, periodično ocjenjuje akreditirane bolnice prijatelje djece, uskladi propise s Međunarodnim pravilnikom o reklamiranju nadomjestaka za majčino mlijeko i službeno prati njegovu primjenu.</p>		<p>kao i podcilj održivog razvoja 3.8.</p>	<p>Federaciji Bosne i Hercegovine 2013. - 2017. kao i Strateški plan unapređenja ranog rasta i razvoja djece u Federaciji Bosne i Hercegovine 2020. - 2025. (u procesu usvajanja).</p>	<p>zdravstvenih djelatnika za rad s djecom i njihovim roditeljima, s fokusom na cijepljenje djece;</p> <p>3) Pokazatelji o dojenju;</p> <p>4) Pokazatelji o usklađivanju propisa s Međunarodnim pravilnikom o reklamiranju nadomjestaka za majčino mlijeko.</p>	<p>cijepljenja? (Molimo vas opišite.)</p> <p>3. Vršite li obuke (i od kada) zdravstvenih djelatnika za rad s djecom u cilju uspostave svrhovite komunikacije s njihovim roditeljima i obitelji, a osobito u cilju cijepljenja djece? Tko vrši ove obuke?</p> <p>4. Pratite li i procjenjujete redovito, i na koji način, učinkovitost politika i programa vezanih za ishranu djece, uključujući programe:</p> <p>a) škola b) vrtića c) posvećivanja osobite pozornosti romskoj djeci? (Molimo vas opišite ukratko.)</p> <p>5. Promičete li i na koji način optimalno dojenje i ocjenjujete li periodično akreditirane bolnice prijatelje djece?</p> <p>6. Jeste li uskladili propise s Međunarodnim pravilnikom o reklamiranju nadomjestaka za majčino mlijeko? Pratite li službeno i na koji način njegovu primjenu?</p>	
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.</p>					

--	--

PREPORUKA 35.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor državi članici preporučuje da:</p> <p>a) djelotvorno provodi zakone i politike kojima se adolescentima zabranjuje konzumiranje alkohola, duhana i nelegalnih droga, uključujući Zakon o zabrani prodaje i uporabe duhanskih proizvoda osobama mlađim od 18 godina u Republici Srpskoj i Zakon o ograničenoj uporabi duhanskih prerađevina u Federaciji Bosne i Hercegovine, te da prati njihovu provedbu;</p> <p>b) donese zakonodavne mjere za zabranu prodaje duhana i nelegalnih droga na razini države i proširi programe prevencije zlouporabe</p>	<p>G. INVALIDITET, OSNOVNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I DOBROBIT (članci 6., 18. stavak (3), 23., 24., 26., 27. st. od (1) do (3) i 33.)</p> <p><u>Zdravlje adolescenata</u></p>	<p>Odbor podsjeća na vezu s Općim komentarom Odbora, br. 4 (2003.), o zdravlju adolescenata i Komentarom, br. 20 (2016.), o ostvarivanju prava djeteta tijekom adolescencije, imajući u vidu podcilj održivog razvoja 5.6.</p>		<p>1) Pokazatelji o adolescentima koji konzumiraju alkohol, duhan i nelegalne droge;</p> <p>2) Pokazatelji o zakonodavnim mjerama za zabranu prodaje duhana i nelegalnih droga na razini BiH;</p> <p>3) Pokazatelji o zakonodavnim mjerama za zabranu prodaje duhana i nelegalnih droga na razini BiH;</p> <p>4) Pokazatelji o proširenim programima prevencije</p>	<p>1. Provodite li djelotvorno zakone i politike kojima se adolescentima zabranjuje konzumiranje:</p> <p>a) alkohola b) duhana c) nelegalnih droga? (Molimo vas opišite ukoliko način na koji pratite djelotvornu provedbu:</p> <p>a) Zakona o zabrani prodaje i uporabe duhanskih proizvoda osobama mlađim od 18 godina u Republici Srpskoj, b) Zakona o ograničenoj uporabi duhanskih</p>	<p>- vlade entiteta i BD BiH</p> <p>- entitetski i županijski zavodi za javno zdravstvo</p> <p>- MCP BiH</p> <p>- MLJPI BiH</p>

<p>alkohola i droga, intervencije i rehabilitacije za adolescente;</p> <p>c) proširi obuhvat Politike za zaštitu seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava na razini države i osigura da obrazovanje o seksualnom i reproduktivnom zdravlju bude obuhvaćeno obveznim nastavnim planom i programom i prilagođeno dobi djece, uz poseban fokus na prevenciju adolescentske trudnoće i spolno prenosivih infekcija, u svim dijelovima države članice;</p> <p>d) osigura jednak pristup uslugama zaštite seksualnog i reproduktivnog zdravlja za djevojčice i dječake adolescentske dobi, osobito one iz marginaliziranih skupina, kao što su romska djeca, LGBTI djeca i djeca s poteškoćama, u svim dijelovima države članice.</p>				<p>zlouporabe alkohola i droga, intervencija i rehabilitacije za adolescente na razini BiH;</p> <p>5) Pokazatelji o obuhvatu u nastavnim planu i programu o seksualnom i reproduktivnom zdravlju, s fokusom na prevenciju adolescentske trudnoće i spolno prenosivih infekcija;</p> <p>6) Pokazatelji o pristupu uslugama zaštite seksualnog i reproduktivnog zdravlja za adolescente, razvrstane po spolu, marginalizirane skupine (romska djeca, LGBTI djeca i djeca s poteškoćama u razvoju).</p>	<p>preradevina u FBiH.)</p> <p>2. Jeste li donijeli zakonodavne mjere za zabranu prodaje duhana i nelegalnih droga na razini BiH?</p> <p>3. Jeste li proširili programe prevencije zlouporabe alkohola i droga, intervencije i rehabilitacije za adolescente na razini BiH?</p> <p>4. Jeste li proširili obuhvat, kada i na koji način, Politike za zaštitu seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava na razini BiH i/ili entiteta? Jeste li osigurali da obrazovanje o seksualnom i reproduktivnom zdravlju bude obuhvaćeno obveznim nastavnim planom i programom i prilagođeno dobi djece, uz poseban fokus na prevenciju adolescentske trudnoće i spolno prenosivih infekcija?</p> <p>5. Jeste li osigurali jednak</p>	
---	--	--	--	--	--	--

					pristup uslugama zaštite seksualnog i reproduktivnog zdravlja za djevojčice i dječake adolescentske dobi, osobito one iz marginaliziranih skupina, kao što su romska djeca, LGBTI djeca i djeca s poteškoćama, u svim dijelovima BiH?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 36.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da:</p> <p>a) izradi sveobuhvatne planove na svim razinama vlasti za praćenje zdravlja okoliša u kojem žive djeca;</p> <p>b) nastavi s provedbom procjene posljedica koje na djecu ostavlja</p>	<p>G. INVALIDITET, OSNOVNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I DOBROBIT (članci 6., 18. stavak (3), 23., 24., 26., 27. st. od (1) do (3) i 33.)</p>	<p>Premda uvažava informaciju države članice iz 2013. da testirane podzemne vode nisu kontaminirane uranijem, Odbor je i dalje zabrinut zbog</p>		<p>1) Pokazatelji o donesenim planovima za praćenje zdravlja okoliša u kojem žive djeca;</p> <p>2) Pokazatelji o procjenama posljedica koje na djecu ostavlja zagađenje zraka i</p>	<p>1. Jeste li izradili i kada sveobuhvatne planove za praćenje zdravlja okoliša u kojem žive djeca? (Molimo vas opišite ukratko te planove.)</p> <p>2. Vršite li i koliko često</p>	<p>- MLJPI BiH</p> <p>- vlade entiteta, BD BiH, županija</p> <p>- entitetski i županijski zavodi za javno zdravstvo</p>

<p>zagađenje zraka i kontaminacija uranijem;</p> <p>c) regulira maksimalnu koncentraciju zagađenja zraka, kao i čišćenje svih lokacija kontaminiranih uranijem u državi članici.</p>	Zdravlje okoliša	negativnih posljedica takve kontaminacije kao i posljedica zagađenja zraka po zdravlje djece, imajući u vidu podcilj održivog razvoja 3.9.		kontaminacija uranijem;	procjene posljedica koje na djecu ostavlja zagađenje zraka i kontaminacija uranijem? Koje je tijelo utvrdilo te lokacije i tko vrši procjenu?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 38.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da:</p> <p>a) uskladi svoje propise i politike u vezi s dječjim doplatkom i uslugama socijalne skrbi, osobito na razini države, Federacije Bosne i</p>	G. INVALIDITET, OSNOVNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I DOBROBIT (članci 6., 18. stavak	Odbor je ozbiljno zabrinut veoma visokom stopom nezaposlenosti i sporim napretkom u izradbi entitetskih i županijskih		1) Pokazatelji o usklađenim propisima i politikama u vezi s dječjim doplatkom i uslugama socijalne skrbi;	1. Jeste li i kada uskladili svoje propise i politike u vezi s dječjim doplatkom i uslugama socijalne skrbi, kako bi se osigurao pristup kvalitetnoj socijalnoj	- MLJPI BiH - Ministarstvo civilnih poslova BiH

<p>Hercegovine i BD BiH, kako bi se osigurao pristup kvalitetnoj socijalnoj pomoći u državi članici;</p> <p>b) ubrza izradbu entitetskih i županijskih strategija i programa za smanjenje siromaštva na lokalnoj i razini zajednice, kako bi se osigurao ravnopravan pristup osnovnim uslugama, uključujući vodoopskrbu i kanalizaciju, stanovanje, socijalne usluge, zdravstvenu zaštitu i obrazovanje;</p> <p>c) poveća prilike za zapošljavanje za obitelji s djecom koje su u nepovoljnom materijalnom položaju;</p> <p>d) osigura dostatne financijske, kadrovske i tehničke resurse i obuku osoblja u sustavu socijalne skrbi, uključujući centre za socijalnu skrb, kako bi se roditeljima i obiteljima, osobito samohranim roditeljima, pružila neophodna financijska, pravna i druga potpora i omogućilo skrbiti o svojoj djeci.</p>	<p>(3), 23., 24., 26., 27. st. od (1) do (3) i 33.)</p> <p>Životni standard</p>	<p>strategija i programa za smanjenje siromaštva, što se negativno odražava na životni standard djece.</p> <p>Odbor napominje podcilj održivog razvoja 1.3 i podsjeća na prethodne preporuke Odbora (CRC/C/BiH/CO/2-4, točka 61.).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 61.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>2) Pokazatelji o usvojenim strategijama za smanjenje siromaštva;</p> <p>3) Pokazatelji o programima zapošljavanja za obitelji s djecom u nepovoljnom materijalnom položaju;</p> <p>4) Pokazatelji o:</p> <p>a) financijskim</p> <p>b) kadrovskim</p> <p>c) tehničkim resursima i</p> <p>d) obukama osoblja u sustavu socijalne skrbi, uključujući i centre za socijalnu skrb.</p>	<p>pomoći?</p> <p>2. Jeste li i kada izradili i usvojili strategije za smanjenje siromaštva na entitetskoj, županijskoj ili lokalnoj razini, kako bi se osigurao ravnopravan pristup osnovnim uslugama, uključujući vodoopskrbu i kanalizaciju, stanovanje, socijalne usluge, zdravstvenu zaštitu i obrazovanje?</p> <p>3. Jeste li i kada donijeli programe zapošljavanja za obitelji s djecom u nepovoljnom materijalnom položaju?</p> <p>4. Jeste li i kada osigurali dostatne financijske, kadrovske i tehničke resurse i obuku osoblja u sustavu socijalne skrbi, uključujući centre za socijalnu skrb? Jesu li dostatni financijski resursi koje ste na taj način osigurali, kako bi se roditeljima i obiteljima, osobito samohranim roditeljima, pružila neophodna financijska,</p>	<p>- vlade entiteta, BD BiH, županija</p> <p>- entitetska i županijska ministarstva rada i socijalne politike/zaštite</p> <p>- jedinice lokalne samouprave</p>
---	---	---	--	--	--	--

					pravna i druga potpora i omogućilo skrbiti o svojoj djeci?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 40.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor poziva državu članicu da:</p> <p>a) ukinе segregaciju djece u obrazovanju bez odgode i promiče zajedničku jezgru nastavnih planova i programa u cijeloj državi članici, imajući u vidu preporuke specijalnog izvjestitelja za područje kulturnih prava (A/HRC/25/49/točka 1., pasus 104.);</p> <p>b) ukloni „nacionalnu skupinu predmeta“ iz nastavnog plana i programa škola;</p> <p>c) ojača ulogu Ministarstva civilnih</p>	<p>H. OBRAZOVANJE, SLOBODNO VRIJEME I KULTURNE AKTIVNOSTI (članci od 28. do 31.)</p> <p>Obrazovanje, uključujući strukovnu poduku i usmjerenje</p>	<p>Odbor napominje i cijeni napore države članice, kao što je usvajanje Platforme za razvoj predškolskog odgoja i obrazovanja (2017. - 2022.), Okvirni akcijski plan o obrazovnim potrebama Roma u Bosni i Hercegovini (2018. - 2022.) te provedba Međunarodne procjene učeničkih postignuća</p>		<p>1) Pokazatelji o školama koje su ukinule segregaciju u obrazovanju;</p> <p>2) Pokazatelji o svim poduzetim aktivnostima (edukativni seminari i sl.) na promicanju zajedničke jezgre nastavnog plana i programa;</p> <p>3) Pokazatelji o školama koje su uklonile</p>	<p>1. Navedite i opišite sve aktivnosti koje ste poduzeli u cilju ukidanja segregacije u obrazovanju. Molimo vas da u opisu aktivnosti obvezno navedete ciljeve i trajanje aktivnosti, ciljnu skupinu i rezultate aktivnosti.</p> <p>2. Koje aktivnosti ste poduzeli na promicanju zajedničke jezgre</p>	<p>- MLJPI BiH</p> <p>- Ministarstvo civilnih poslova BiH</p> <p>- Konferencija ministara obrazovanja BiH</p> <p>- APOSO BiH¹⁵</p> <p>- entitetska i županijska ministarstva</p>

¹⁵ U razdoblju od 2012. do 2018. godine Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje BiH izradila je 18 dokumenata u cilju promicanja ZJNPP-a. Dokumenti su u Prilogu 1.4.

<p>poslova Bosne i Hercegovine i Konferencije ministara obrazovanja kao koordinacijskog mehanizma, kako bi se osigurala kvaliteta obrazovanja u svim dijelovima države članice, s posebnim akcentom na ruralna područja, putem provedbe kvalitetnih edukacija za nastavnike i eliminacije diskriminacije učenika koju vrše nastavnici;</p> <p>d) osigura djelotvorno funkcioniranje mehanizma za praćenje Revidiranog akcijskog plana o obrazovnim potrebama Roma i povećanja financijska izdvajanja, kako bi se ispunile sve obrazovne potrebe romske djece i povećalo njihovo sudjelovanje i inkluzija u obrazovanju na svim razinama, osobito u srednjem i visokom obrazovanju;</p> <p>e) pojača napore za unapređenje školskog prijevoza, osigura besplatne udžbenike za svu djecu u državi članici i pruži financijsku pomoć roditeljima za pokrivanje troškova obrazovanja, kako bi se umanjila stopa napuštanja školovanja na svim razinama</p>		<p>(PISA) u 2018. godini. Međutim, Odbor je i dalje zabrinut zbog:</p> <p>a) segregacije djece u obrazovanju u vezi sa sustavom „dvije škole pod jednim krovom“ i jednonacionalnim školama, te uvođenjem „nacionalne skupine predmeta“ u kontekstu procesa integracije škola;</p> <p>b) nedostatne koordinacije Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine glede smanjenja nerazmjera u kvaliteti obrazovanja među različitim dijelovima zemlje, osobito u ruralnim područjima;</p> <p>c) neadekvatne obuke nastavnika glede njihovih diskriminirajućih stavova prema učenicima;</p>		<p>„nacionalnu skupinu predmeta“;</p> <p>4) Pokazatelji o provedenim kvalitetnim edukacijama¹⁴ za nastavnike u cilju eliminacije diskriminacije učenika koju vrše nastavnici;</p> <p>5) Pokazatelji o usvojenim akcijskim planovima o obrazovnim potrebama Roma (na entitetskoj i županijskoj razini, te na razini BD BiH);</p> <p>6) Pokazatelji o osiguranim financijskim sredstvima za provedbu vlastitih akcijskih planova o obrazovnim potrebama Roma za sve razine obrazovanja (posebno prikazati za osnovno, srednje i visoko);</p> <p>7) Pokazatelji o financijskim sredstvima za osiguranje besplatnih</p>	<p>nastavnih planova i programa? (Molimo vas opišite ukratko poduzete aktivnosti.)</p> <p>3. Koje aktivnosti ste poduzeli kako bi se iz nastavnih planova i programa škola uklonila „nacionalna skupina predmeta“? (Molimo vas opišite ukratko poduzete aktivnosti.)</p> <p>4. Koje aktivnosti ste poduzeli kako bi se ojačala uloga Ministarstva civilnih poslova BiH i Konferencije ministara obrazovanja kao koordinacijskog mehanizma u cilju osiguranja kvalitete obrazovanja u svim dijelovima države, s posebnim akcentom na ruralna područja? (Molimo vas opišite ukratko poduzete aktivnosti.)</p>	<p>obrazovanja</p> <p>- Odjel za obrazovanje BD BiH</p> <p>- jedinice lokalne samouprave</p>
--	--	--	--	--	---	--

¹⁴ Pod terminom edukacija se podrazumijevaju sva stručna usavršavanja i obuke.

<p>obrazovanja;</p> <p>f) povećati neophodno financiranje i mjere za unapređenje opreme u školama, uključujući higijenske kapacitete i pristupačnost za djecu s invaliditetom, kao i sustave zagrijavanja škola;</p> <p>g) izdvoji dostatne financijske resurse za djelotvornu provedbu politika i programa za obrazovanje u ranom djetinjstvu, uz poseban fokus na djecu iz ruralnih područja, romsku djecu i djecu s invaliditetom, te proširi svijest o važnosti predškolskog obrazovanja kod roditelja i članova obitelji djece.</p>		<p>d) niske stope upisa romske djece u srednje obrazovanje;</p> <p>e) visokih stopa napuštanja školovanja zbog siromaštva i lošeg materijalnog stanja;</p> <p>f) neprikladnih uvjeta glede školskog materijala i kapaciteta, uključujući sanitarne uvjete, učioničku opremu, sustave zagrijavanja i pristupačne prostorije za djecu s invaliditetom;</p> <p>g) još uvijek niske stope upisa u predškolske ustanove, osobito kod djece iz ruralnih područja i djece iz skupina u nepovoljnom položaju, te nedostatka proračunskih sredstava za provedbu politika i programa za unapređenje predškolskog obrazovanja.</p> <p>U svjetlu podcilja održivog razvoja 4.A,</p>		<p>udžbenika za djecu (posebno prikazati je li za svu djecu ili određene kategorije djece i koje);</p> <p>8) Pokazatelji o pruženoj pomoći roditeljima za pokrivanje troškova obrazovanja djece;</p> <p>9) Pokazatelji o financiranju opreme u školama, higijenskih potreba i zagrijavanja škola;</p> <p>10) Pokazatelji o financijskim sredstvima i izgrađenim kapacitetima za pristup školama za djecu s invaliditetom;</p> <p>11) Pokazatelji o izdvojenim financijskim resursima za djelotvornu provedbu politika i programa za obrazovanje u ranom djetinjstvu, uz poseban fokus na djecu iz ruralnih područja, romsku djecu i djecu s invaliditetom;</p> <p>12) Pokazatelji o svim poduzetim aktivnostima u cilju širenja svijesti kod</p>	<p>5. Koje aktivnosti ste poduzeli na provedbi kvalitetne edukacije za nastavnike u cilju eliminacije diskriminacije učenika koju vrše nastavnici?</p> <p>6. Jeste li usvojili i kada akcijske planove o obrazovnim potrebama Roma u skladu sa zahtjevima Okvirnog akcijskog plana o obrazovnim potrebama Roma u BiH?</p> <p>7. Jeste li u akcijskim planovima o obrazovnim potrebama Roma planirali dostatna financijska sredstva, kako bi se ispunile sve potrebe za obrazovanjem romske djece na svim razinama obrazovanja: osnovno, srednje i visoko? (Molimo vas navedite ukupni iznos financijskih sredstava i procjenu njegove dostatnosti za provedbu svih mjera akcijskog plana.)</p> <p>8. Jeste li uspostavili kvalitetan mehanizam za</p>	
--	--	---	--	--	---	--

		<p>Odbor podsjeća na svoje prethodne preporuke (CRC/C/BiH/CO/2-4, točka 63.).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 63.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>roditelja i članova obitelji djece o važnosti predškolskog obrazovanja.</p>	<p>praćenje provedbe Okvirnog akcijskog plana o obrazovnim potrebama Roma u BiH? (Molimo vas opišite ukratko uspostavljeni mehanizam.)</p> <p>9. Jeste li uspostavili kvalitetan mehanizam za praćenje vlastitog akcijskog plana o obrazovnim potrebama Roma? (Molimo vas opišite ukratko uspostavljeni mehanizam.)</p> <p>10. Koje aktivnosti ste poduzeli u cilju unapređenja školskog prijevoza i osiguranja besplatnih udžbenika za svu djecu?</p> <p>11. Na koji način pružate pomoć roditeljima za pokrivanje troškova obrazovanja, kako bi se umanjila stopa napuštanja školovanja na svim razinama obrazovanja? (Molimo vas opišite ukratko.)</p> <p>12. Navedite izvore</p>	
--	--	--	--	--	--	--

					<p>financiranja za unapređenje opreme u školama, uključujući higijenske kapacitete i zagrijavanje škola. Je li iznos povećan u odnosu na prethodno razdoblje i u kojem postotku?</p> <p>13. Jeste li poduzeli aktivnosti na osiguranju pristupa školama za djecu s invaliditetom? (Molimo vas opišite te aktivnosti.)</p> <p>14. Navedite izvore financiranja za djelotvornu provedbu politika i programa za obrazovanje u ranom djetinjstvu, uz poseban fokus na djecu iz ruralnih područja, romsku djecu i djecu s invaliditetom. Je li iznos povećan u odnosu na prethodno razdoblje i u kojem postotku?</p> <p>15. Koje aktivnosti poduzimate kako bi proširili svijest kod roditelja i članova obitelji djece o važnosti predškolskog obrazovanja? (Molimo vas opišite ukratko.)</p>	
--	--	--	--	--	---	--

Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.
---------	---

PREPORUKA 41.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor preporučuje državi članici da:</p> <p>a) pojača napore za učinkovitu provedbu Smjernica za obrazovanje o ljudskim pravima u okviru Svjetskog programa za obrazovanje o ljudskim pravima;</p> <p>b) osigura da obrazovanje o ljudskim pravima bude sastavni i obvezni dio svih obuka za nastavnike, prosvjetne djelatnike i osoblje u obrazovanju na razini države, entiteta, BD BiH i županija.</p>	<p>H. OBRAZOVANJE, SLOBODNO VRIJEME I KULTURNE AKTIVNOSTI (članci od 28. do 31.)</p> <p>Obrazovanje o ljudskim pravima</p>			<p>1) Pokazatelji o obukama o ljudskim pravima za nastavnike, prosvjetne djelatnike i osoblje u obrazovanju (na razini entiteta, županija i BD BiH).</p>	<p>1. Na koji način provodite Smjernice za obrazovanje o ljudskim pravima?</p>	<p>- MLJPI BiH</p> <p>- entitetske i županijske ADS</p> <p>- ministarstva obrazovanja entiteta, županija i BD BiH</p> <p>- pedagoški zavodi</p>
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 42.						
I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
Odbor preporučuje državi članici da pojača napore kako bi se djeci u državi članici, uključujući djecu s invaliditetom i djecu iz marginaliziranih skupina, zajamčila jednaka prava na odmor i slobodno vrijeme, igru i rekreativne aktivnosti primjerene uzrastu djeteta.	H. OBRAZOVANJE, SLOBODNO VRIJEME I KULTURNE AKTIVNOSTI (članci od 28. do 31.) Odmor, slobodno vrijeme, rekreacija i kulturne i umjetničke aktivnosti	Odbor podsjeća na vezu s Općim komentarom Odbora, br. 17 (2013.), o pravu djeteta na odmor, slobodno vrijeme, igru, rekreativne aktivnosti, kulturni život i umjetnost.		1) Pokazatelji o aktivnostima koje se poduzimaju na osiguranju jednakih prava na odmor i slobodno vrijeme, te igru i rekreativne aktivnosti primjerene uzrastu djeteta.	1. Na koji način jamčite jednaka prava na odmor i slobodno vrijeme, te igru i rekreativne aktivnosti primjerene uzrastu djeteta? (Molim vas ukratko opišite način na koji to osiguravate.)	- MLJPI BiH - ministarstva obrazovanja entiteta, županija, BD BiH
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

* S obzirom na to da je s aspekta nadležnosti područje obrazovanja specifično u Bosni i Hercegovini, a kako bi imali potpune informacije o pravima djeteta, u skladu s člancima 28. i 29. Konvencije o pravima djeteta sačinjen je poseban Upitnik (Prilog, broj 2.4). Upitnik bi trebala popuniti sva nadležna ministarstva obrazovanja u BiH. Odluku o prikupljanju podataka po ovom Upitniku treba donijeti Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH.

PREPORUKA 44.

I. Tekst preporuke	II. Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	III. Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	IV. Podaci koji su dostupni u bazi	V. Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	VI. Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	VII. Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor poziva državu članicu da odmah:</p> <p>a) poduzme sve neophodne mjere za provedbu Zakona o azilu (2016.) kako bi se osiguralo da djeca tražitelji azila imaju pristup sigurnom smještaju, uslugama zdravstvene zaštite, psihosocijalnoj potpori i obrazovanju, uz osiguranje jednakog pristupa za djecu izvan centara za prihvata;</p> <p>b) pravodobno imenuje nadležnog skrbnika koji posjeduje potrebna stručna znanja za postupanje i potporu djeci bez pratnje i/ili djeci odvojenoj od obitelji, u skladu s procjenom najboljih interesa koja se provodi na individualnoj osnovi;</p> <p>c) izbjegava sve oblike pritvora za tražitelje azila i migrante mlađe od 18 godina i obitelji s djecom i razmotri</p>	<p>I. MJERE POSEBNE ZAŠTITE (članci 22., 30., od 32. do 33., od 35. do 36., 37. točke od (b) do (d) i 38. do 40.)</p> <p>Djeca tražitelji azila, izbjeglice i migranti</p>	<p>Odbor pozdravlja usvajanje Zakona o ostvarivanju prava na besplatnu pravnu pomoć i Zakona o azilu 2016. godine, što ima za cilj potvrđivanje pristupa smještaju, uslugama primarne zdravstvene zaštite, psihosocijalnoj potpori, obrazovanju i besplatnoj pravnoj pomoći za tražitelje azila, uključujući i djecu.</p> <p>Međutim, Odbor je ozbiljno zabrinut zbog:</p> <p>a) ograničenog pristupa ostvarivanju temeljnih prava, uključujući zdravstvenu zaštitu, obrazovanje i psihosocijalnu potporu, za djecu tražitelje azila, izbjeglice i migrante, a osobito djecu smještenu izvan centara za prihvat;</p>		<p>1) Pokazatelji za pristup djece tražitelja azila sljedećim uslugama:</p> <p>a) smještaju</p> <p>b) uslugama zdravstvene zaštite</p> <p>c) psihosocijalnoj potpori</p> <p>d) obrazovanju</p> <p>e) o imenovanim skrbnicima i njihovim kompetencijama;</p> <p>2) Pokazatelji o kadrovskim, tehničkim i financijskim resursima u centrima za prihvat djece migranata i tražitelja azila, uključujući djecu bez pratnje;</p> <p>3) Pokazatelji o kampanjama za borbu protiv govora mržnje prema tražiteljima azila i izbjeglicama, a osobito</p>	<p>1. Molimo vas ukratko opišite koje ste mjere poduzeli za provedbu Zakona o azilu (2016.), kako bi se osiguralo da djeca tražitelji azila imaju pristup sljedećem:</p> <p>a) smještaju</p> <p>b) uslugama zdravstvene zaštite</p> <p>c) psihosocijalnoj potpori</p> <p>d) obrazovanju</p> <p>e) jednak pristup svim navedenim uslugama i za djecu izvan centara za prihvat.</p> <p>2. Ukratko opišite postupak:</p> <p>a) pravodobnog imenovanja skrbnika i potrebne kompetencije vezane za stručno znanje za postupanje i potporu djeci bez pratnje;</p> <p>b) način na koji</p>	<p>- MLJPI BiH</p> <p>- Ministarstvo sigurnosti BiH</p>

<p>sve moguće alternative pritvoru;</p> <p>d) osigura dostatne kadrovske, tehničke i financijske resurse za povećanje kapaciteta i unapređenje uvjeta u centrima za prihvat kojima upravljaju tijela vlasti, kako bi se smjestila djeca migranti i tražitelji azila, uključujući djecu bez pratnje, te osigura da usluge koje pružaju prihvatni centri budu po mjeri djeteta i prilagođene dobi djece;</p> <p>e) redovito prati zdravstvene i higijenske uvjete u prihvatnim centrima, objektima ili mjestima gdje se vrši smještaj djece tražitelja azila i djece migranata, te osigura pružanje usluga primarne i sekundarne zdravstvene zaštite;</p> <p>f) izradi kampanje za borbu protiv govora mržnje prema tražiteljima azila i izbjeglicama, a osobito djeci, te osigura istragu, gonjenje i sankcioniranje počinitelja.</p>		<p>b) nedostatka kapaciteta nadležnih tijela za provedbu Zakona o azilu (2016.) glede osiguranja skrbnika za djecu bez pratnje i/ili djecu odvojenu od obitelji;</p> <p>c) administrativnog pritvora djece tražitelja azila i djece migranata;</p> <p>d) nedostatnih kapaciteta prihvatnih centara za smještaj djece migranata i tražitelja azila, zbog čega su djeca prisiljena spavati na ulici bez odgovarajućeg skloništa i u nesigurnim i nesanitarnim uvjetima;</p> <p>e) govora mržnje u medijima o tražiteljima azila i izbjeglicama i neadekvatnog procesuiranja osoba koje provode takvo ponašanje.</p> <p>Odbor podsjeća na vezu s Općim komentarom, br. 6 (2005.), o tretmanu djece bez pratnje i djece odvojene od obitelji</p>		<p>djeci;</p> <p>4) Pokazatelji o provedenim istragama i sankcijama za počinitelje govora i drugih izljeva mržnje prema tražiteljima azila i izbjeglicama, a osobito djeci.</p>	<p>procjenjujete najbolji interes djeteta na individualnoj osnovi.</p> <p>3. Izbjegavate li sve oblike pritvora za tražitelje azila i migrante mlađe od 18 godina i obitelji s djecom i koje alternative pritvoru koristite?</p> <p>4. U cilju unapređenja uvjeta u centrima za prihvat djece migranata i tražitelja azila, uključujući djecu bez pratnje, jeste li:</p> <p>a) Osigurali dovoljne kadrovske, tehničke i financijske resurse?</p> <p>b) Jesu li usluge koje pružaju ti centri po mjeri djeteta i prilagođeni dobi djece?</p> <p>c) Pratite li redovito zdravstvene i higijenske uvjete u prihvatnim centrima? (Molimo vas ukratko opišite način na koji to radite.)</p> <p>d) Jeste li osigurali pružanje usluga primarne i sekundarne zdravstvene zaštite u prihvatnim centrima?</p>	
--	--	---	--	---	--	--

		izvan njihove zemlje podrijetla, te zajedničkim Općim komentarom, br. 4 (2017.), Odbora za zaštitu prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji, kao i br. 22 i 23 (2017.) Odbora za prava djeteta u vezi ljudskih prava djece u kontekstu međunarodne migracije.			(Molimo vas ukratko opišite način na koji to radite.) 5. Jeste li izradili kampanje za borbu protiv govora mržnje prema tražiteljima azila i izbjeglicama, a osobito djeci, te osigurali istragu, gonjenje i sankcioniranje počinitelja? (Molimo vas ukratko opišite kampanje koje provodite.)	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 45.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
Odbor preporučuje državi članici da: a) osigura alternativne prilike za djecu u uličnim	I. MJERE POSEBNE ZAŠTITE (članci 22., 30., od 32. do 33., od 35. do 36.,	U vezi s Općim komentarom Odbora, br. 21 (2017.), o djeci u uličnim situacijama,		1) Pokazatelji o osiguranim alternativnim prilikama za djecu u uličnim	1. Jeste li i na koji način osigurali alternativne prilike za djecu u uličnim situacijama na	- MLJPI BiH - Ministarstvo sigurnosti BiH

<p>situacijama, uključujući strukovnu poduku i zapošljavanje, kao i reintegraciju u obitelj ili alternativno zbrinjavanje, na osnovi najboljeg interesa djeteta;</p> <p>b) pruži prikladnu financijsku potporu dnevnim centrima za djecu koja rade na ulici, kako bi se zajamčila održivost aktivnosti tih centara;</p> <p>c) pruži potrebnu potporu organizacijama civilnog društva za podizanje svijesti o pravima djece koja žive i rade na ulici i za olakšavanje sudjelovanja djece u izradbi planova i programa namijenjenih njihovoj zaštiti.</p>	<p>37. točke od (b) do (d) i 38. do 40.)</p> <p>Djeca u uličnim situacijama</p>	<p>Odbor podsjeća na svoje prethodne preporuke (CRC/BiH/CO/2-4, točka 71.).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 71.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>situacijama, uključujući:</p> <p>a) strukovnu poduku b) zapošljavanje c) reintegraciju u obitelj d) alternativno zbrinjavanje;</p> <p>2) Pokazatelji o svim vidovima pružene potpore dnevnim centrima za djecu koja rade na ulici;</p> <p>3) Pokazatelji o svim vidovima pružene potpore OCD-u za podizanje svijesti o pravima djece koja žive i rade na ulici.</p>	<p>osnovi najboljeg interesa djeteta, uključujući:</p> <p>a) strukovnu poduku b) zapošljavanje c) reintegraciju u obitelj d) alternativno zbrinjavanje? (Molimo vas ukratko opišite.)</p> <p>2. Jeste li i na koji način pružili i pružate li potporu dnevnim centrima za djecu koja rade na ulici, kako bi se zajamčila održivost aktivnosti tih centara?</p> <p>3. Pružate li i na koji način potrebnu potporu organizacijama civilnog društva za podizanje svijesti o pravima djece koja žive i rade na ulici?</p> <p>4. Pomažete li i na koji način sudjelovanje djece koja žive i rade na ulici u izradbi programa namijenjenih njihovoj zaštiti? (Molim vas ukratko opišite.)</p>	<p>- vlade entiteta, županija, BD BiH</p> <p>- ministarstva rada i socijalne politike (zaštite) entiteta, BD BiH, županija</p>
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.</p>					

PREPORUKA 46.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor poziva državu članicu da:</p> <p>a) procijeni ostvareni napredak i utvrdi nedostatke u provedbi Akcijskog plana suprotstavljanja trgovini ljudima na razini države (2016. - 2019.), te izradi i provede plan za naredno razdoblje s dostatnim proračunom;</p> <p>b) osigura da centri za edukaciju sudaca i tužitelja Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske i druge institucije na razini države, BD BiH i županija provedu edukaciju za suce i tužitelje o strogoj primjeni kaznenih zakona i najboljem interesu djeteta u pravnom postupku u slučaju trgovine, prisilnog prosjačenja i prisilnog braka djece, kako bi se osiguralo da počinitelji takvih kaznenih djela budu kazneno gonjeni i prikladno kažnjeni na svim razinama nadležnosti;</p> <p>c) pojača obuku djelatnika agencija za provedbu zakona na svim razinama za istragu svih slučajeva trgovine djecom i sprečavanje seksualnog iskorištavanja djece;</p>	<p>I. MJERE POSEBNE ZAŠTITE (članci 22., 30., od 32. do 33., od 35. do 36., 37. točke od (b) do (d) i 38. do 40.)</p> <p>Prodaja, trgovina i otmica</p>	<p>Odbor pozdravlja izmjene i dopune svih kaznenih zakona u odredbama o trgovini ljudima, kao što je uvođenje trgovine ljudima kao kaznenog djela u zakon entiteta i iskorištavanja djece putem prisilnog prosjačenja u zakon entiteta i BD BiH. Međutim, Odbor je zabrinut zbog niske stope kaznenih gonjenja i osuđujućih presuda za trgovinu djecom i iskorištavanje djece.</p>		<p>1) Pokazatelji o provedenim edukacijama za suce i tužitelje o strogoj primjeni zakona i najboljem interesu djeteta u pravnom postupku u slučaju:</p> <p>a) trgovine b) prisilnog prosjačenja c) prisilnog braka djece;</p> <p>2) Pokazatelji o obukama djelatnika agencija za provedbu zakona za istragu svih slučajeva trgovine djecom i sprečavanje seksualnog iskorištavanja djece;</p> <p>3) Pokazatelji o svim donesenim programima širenja svijesti koji imaju za cilj prevenciju</p>	<p>1. Jeste li procijenili ostvareni napredak i utvrdili nedostatke u provedbi Akcijskog plana suprotstavljanja trgovini ljudima na razini države (2016. - 2019.)? (Molimo vas ukratko opišite napredak i nedostatke.)</p> <p>2. Jeste li pripremili i usvojili akcijski plan suprotstavljanja trgovini ljudima na razini države za naredno razdoblje?</p> <p>3. Provodite li edukaciju za suce i tužitelje o strogoj primjeni kaznenih zakona i najboljem interesu djeteta u pravnom postupku u slučaju trgovine,</p>	<p>- MLJPI BiH</p> <p>- Ministarstvo sigurnosti BiH</p> <p>- vlade entiteta, županija, BD BiH</p> <p>- entitetski centri za edukaciju sudaca i tužitelja</p>

<p>d) pojača programe širenja svijesti i potiče programe u zajednici koji imaju za cilj prevenciju i odgovor na slučajeve trgovine djecom, uz poseban fokus na romsku djecu.</p>				<p>i odgovor na slučajeve trgovine djecom, uz poseban fokus na romsku djecu.</p>	<p>prisilnog prosjačenja i prisilnog braka djece, kako bi se osiguralo da počinitelji takvih kaznenih djela budu kazneno gonjeni i prikladno kažnjeni na svim razinama nadležnosti u BiH?</p> <p>4. Provodite li i koliko često obuku djelatnika agencija za provedbu zakona za istragu svih slučajeva trgovine djecom i sprečavanje seksualnog iskorištavanja djece?</p> <p>5. Provodite li i koliko često programe širenja svijesti i na koji način potičete programe u zajednici koji imaju za cilj prevenciju i odgovor na slučajeve trgovine djecom, uz poseban fokus na romsku djecu?</p>	
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.</p>					

PREPORUKA 47.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor poziva državu članicu da:</p> <p>a) ojača učinkovitu provedbu zakona o zaštiti i postupanju s djecom i malodobnicima u kaznenom postupku na razini entiteta i BD BiH, što se odnosi i na pristup obrazovanju tijekom pritvora i malodobničkog zatvora te osiguranje reintegracije;</p> <p>b) promiče nesudbene mjere za djecu optuženu za kaznena djela, uključujući preusmjeravanje, medijaciju i savjetovanje, te primjenu alternativnih sankcija za djecu, kao što je probacija ili rad za opće dobro, kad god je to moguće;</p> <p>c) osigura da u slučajevima kada je pritvor neizbježan djeca ne borave zajedno s odraslima, uključujući i pritvorske ustanove;</p> <p>d) donese izmjene članka 358. st. (3) i (4) Zakona o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine, kako bi se strogo ograničilo produljenje pritvora za djecu;</p> <p>e) nastavi napore na provedbi</p>	<p>I. MJERE POSEBNE ZAŠTITE (članci 22., 30., od 32. do 33., od 35. do 36., 37. točke od (b) do (d) i 38. do 40.)</p> <p>Pravda za djecu</p>	<p>Odbor podsjeća na vezu s Općim komentarom Odbora, br. 24 (2019.), o pravima djece u sustavu pravde za djecu. Odbor poziva državu članicu da svoj sustav pravde za djecu u potpunosti uskladi s Konvencijom.</p> <p>Odbor podsjeća na njegovu prethodnu preporuku (CRC/C/BiH/CO/2-4, točka 77.).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 77.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>		<p>1) Pokazatelji o obrazovanju djece tijekom pritvora i malodobničkog zatvora;</p> <p>2) Pokazatelji o reintegraciji djece nakon pritvora i malodobničkog zatvora;</p> <p>3) Pokazatelji o promicanju nesudbenih mjera za djecu optuženu za kaznena djela;</p> <p>4) Pokazatelji o djeci koja borave u pritvoru ili malodobničkom zatvoru;</p> <p>5) Pokazatelji o specijaliziranim obukama o pravima djece i pravdi za djecu za:</p> <p>a) suce</p> <p>b) djelatnike agencija za provedbu zakona</p> <p>c) socijalne radnike koji rade s djecom u sukobu sa zakonom;</p>	<p>1. Jeste li i na koji način ojačali provedbu Zakona o zaštiti i postupanju s djecom i malodobnicima u kaznenom postupku, a osobito:</p> <p>a) pristup obrazovanju tijekom pritvora i malodobničkog zatvora</p> <p>b) osiguranje reintegracije?</p> <p>(Molimo vas ukratko opišite poduzete aktivnosti.)</p> <p>2. Promičete li i na koji način nesudbene mjere za djecu optuženu za kaznena djela, uključujući:</p> <p>a) preusmjeravanje</p> <p>b) medijaciju i savjetovanje</p> <p>c) primjenu alternativnih sankcija</p>	<p>- Ministarstvo pravde BiH</p> <p>- entitetska i županijska ministarstva pravde, Pravosudno povjerenstvo BD BiH</p> <p>- vlade entiteta, županija, BD BiH</p> <p>- edukativni centri za suce i tužitelje entiteta</p> <p>- ministarstva rada i socijalne politike/zaštite entiteta, županija, BD BiH</p> <p>- ministarstva unutarnjih poslova entiteta, županija, BD BiH</p> <p>- RAK BiH</p> <p>- Vijeće za tisak BiH</p> <p>- MLJPI BiH</p>

<p>specijalizirane obuke o pravima djece i pravdi za djecu za suce, djelatnike agencija za provedbu zakona i socijalne radnike koji rade s djecom u sukobu sa zakonom;</p> <p>f) poduzme neophodne mjere za sprečavanje korištenja u medijima osobnih podataka djece u sukobu sa zakonom, koji nisu uređeni zakonom, kao što je ime člana obitelji i mjesto stanovanja.</p>				<p>6) Pokazatelji o svim poduzetim mjerama za sprečavanje korištenja u medijima osobnih podataka djece u sukobu sa zakonom, kao što je ime člana obitelji i mjesto stanovanja.</p>	<p>za djecu, kao što je rad za opće dobro? (Molimo vas ukratko opišite.)</p> <p>3. Jeste li osigurali i kada da u slučajevima kada je pritvor neizbježan djeca ne borave zajedno s odraslima, uključujući pritvorske jedinice?</p> <p>4. Jeste li usvojili i kada izmjene članka 358. st. (3) i (4) Zakona o kaznenom postupku BiH, kako bi se strogo ograničilo produljenje pritvora za djecu?</p> <p>5. Provodite li specijalizirane obuke o pravima djece i pravdi za djecu za suce, djelatnike agencija za provedbu zakona i socijalne radnike koji rade s djecom u sukobu sa zakonom?</p> <p>6. Jeste li poduzeli i na koji način neophodne mjere za</p>	
---	--	--	--	--	---	--

					sprečavanje korištenja u medijima osobnih podataka djece u sukobu sa zakonom, kao što je ime člana obitelji i mjesto stanovanja?	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 48.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor traži da država članica postupi po prethodnom zaključnom zapažanju Odbora o Fakultativnom protokolu o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, i to:</p> <p>a) da izradi državni plan djelovanja usmjeren na rješavanje svih pitanja, osobito onih koja su obuhvaćena Fakultativnim protokolom i da osigura odgovarajuće ljudske i financijske resurse za njegovu provedbu;</p>	<p>I. MJERE POSEBNE ZAŠTITE (članci 22., 30., od 32. do 33., od 35. do 36., 37. točke od (b) do (d) i 38. do 40.)</p> <p>Fakultativni protokol o prodaji djece, dječjoj</p>	<p>Odbor uvažava uložene napore na provedbi zaključnih zapažanja o inicijalnom izvješću države članice u dijelu o Fakultativnom protokolu uz Konvenciju o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji (CRC/C/OPSC/BiH/CO/1).</p> <p>Međutim, Odbor sa</p>		<p>1) Pokazatelji o ljudskim i financijskim resursima za provedbu državnog plana djelovanja za rješavanje pitanja koja obuhvaća Fakultativni protokol;</p> <p>2) Pokazatelji o kaznenim djelima koja se istražuju i kažnjениm počiniteljima za djela iz Fakultativnog protokola.</p>	<p>1. Jeste li usvojili i kada državni plan djelovanja usmjeren na rješavanje svih pitanja, osobito onih koja su obuhvaćena Fakultativnim protokolom? Jeste li osigurali odgovarajuće ljudske i financijske resurse za njegovu provedbu?</p>	- Ministarstvo sigurnosti BiH

<p>b) da poduzme sve potrebne mjere kako bi se osiguralo da se kaznena djela istražuju, te da navodni počinitelji budu uredno gonjeni i kažnjeni kako bi se smanjila nekažnjivost;</p> <p>c) da ojača mjere za zaštitu prava i interesa djece žrtava od svih kaznenih djela iz Fakultativnog protokola, i to putem izradbe smjernica za zaštitu djece za socijalne radnike i djelatnike za provedbu zakona, te osiguranja obuke o tim smjernicama. Konkretno, postupak treba ojačati kako bi se osigurao veći proaktivni pristup identificiranju djece žrtava koja su ugrožena kaznenim djelima iz Fakultativnog protokola, uključujući senzibiliziranje i razvoj djelotvornih partnerstava s roditeljima i obiteljima djece žrtava;</p> <p>d) da osnuje jedinicu u okviru sektora za žrtve kaznenih djela koja ima ovlasti za pružanje pomoći i potpore djeci žrtvama kaznenih djela iz Fakultativnog protokola, te da joj osigura odgovarajuće kadrovske, tehničke i financijske resurse;</p> <p>e) da osobitu pozornost posveti – putem pozitivne društvene diskriminacije – potrebama djece u situacijama kada su ugrožena (stavak</p>	<p>prostituciji i dječjoj pornografiji</p>	<p>žaljenjem konstatira da se informacije koje je dostavila država članica gotovo isključivo odnose na trgovinu djecom. Odbor preporučuje državi članici da poduzme sve neophodne mjere za provedbu navedenih preporuka, osobito glede definicije i kriminalizacije svih djela navedenih u člancima 2. i 3. Fakultativnog protokola, donošenja akcijskog plana države (točka 11.), istrage i procesuiranja kaznenih djela obuhvaćenih Fakultativnim protokolom (točka 29.) i zaštite i reintegracije djece žrtava (točke 35., 39. i 41.).</p> <p>Prethodna preporuka CRC-a (točke 11., 29., 35., 39. i 41.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p> <p>Pri tome, država članica treba obratiti osobitu pozornost na primjenu svih odredaba Fakultativnog protokola, uzimajući u obzir Deklaraciju i Agendu za djelovanje i globalnu</p>			<p>2. Jeste li poduzeli mjere i koje da se kaznena djela istražuju, te da navodni počinitelji budu uredno gonjeni i kažnjeni kako bi se smanjila nekažnjivost?</p> <p>3. Jeste li ojačali mjere (koje i na koji način) za zaštitu prava i interesa djece žrtava od svih kaznenih djela iz Fakultativnog protokola?</p> <p>4. Jeste li donijeli smjernice za zaštitu djece žrtava svih kaznenih djela iz Fakultativnog protokola za socijalne radnike i djelatnike za provedbu zakona? Jeste li osigurali obuke o tim smjernicama?</p> <p>5. Jeste li oformili jedinicu koja je posebno ovlaštena za pružanje pomoći i potpore djeci žrtvama kaznenih djela iz Fakultativnog protokola? Jeste li joj osigurali odgovarajuće kadrovske, tehničke i financijske resurse?</p> <p>6. Na koji način</p>	
--	---	--	--	--	---	--

24.).		posvećenost, koje su usvojene na prvom, drugom i trećem Svjetskom kongresu protiv komercijalnog seksualnog iskorištavanja djece, održanom u <i>Stockholmu</i> , <i>Yokohami</i> i <i>Rio de Janeiru</i> 1996., 2001. odnosno 2008. godine.			osiguravate osobitu pozornost (putem pozitivne društvene diskriminacije) potrebama djece u situacijama kada su ugrožena djelima iz Fakultativnog protokola? (Molimo vas ukratko opišite.)	
Odgovor	Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.					

PREPORUKA 49.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovarajući članak (članci) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor provedbe (ako postoji)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izveštajna(e) jedinica(e)
<p>Odbor traži da država članica postupi po prethodnom zaključnom zapažanju Odbora o Fakultativnom protokolu o djeci u oružanim sukobima i da provede sljedeće preporuke:</p> <p>a) propisima na razini države, entiteta i BD BiH izričito zabrani i kriminalizira regrutiranje i korištenje djece mlađe od 18 godina u</p>	<p>I. MJERE POSEBNE ZAŠTITE</p> <p>(članci 22., 30., od 32. do 33., od 35. do 36., 37. točke od (b) do (d) i 38. do 40.)</p> <p>Fakultativni protokol o djeci u oružanim sukobima</p>	<p>Odbor podsjeća na njegova prethodna zaključna zapažanja (CRC/C/BiH/CO/2-4, točka 69. i CRC/C/OPAC/BiH/CO/1) i preporučuje državi članici da provede te preporuke, a osobito sljedeće:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - KZ BiH - KZ FBiH - KZ RS - KZ BD BiH - Zakon o obrani Bosne i Hercegovine - CMS statistika 	<p>1) Pokazatelji o programima edukacije i poduke u vezi s Fakultativnim protokolom za pripadnike Oružanih snaga BiH, uključujući i one koji se šalju u međunarodne mirovne misije;</p> <p>2) Pokazatelji o sustavnim programima obrazovanja i poduke u vezi s odredbama</p>	<p>1. Jeste li osigurali i na koji način da se načela i odredbe Fakultativnog protokola objavljuju u široj javnosti i među djecom i državnim službenicima?</p> <p>2. Jačate li i na koje načine programe edukacije i poduke u vezi s Fakultativnim protokolom za pripadnike</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ministarstvo pravde BiH - VSTV BiH - Ministarstvo obrane BiH

<p>neprijateljstvima koja vrše nedržavne naoružane skupine;</p> <p>b) provede programe sustavne obuke o odredbama Fakultativnog protokola za sve mjerodavne profesije koje rade s djecom i za njih;</p> <p>c) uspostavi i provodi ekstrateritorijalnu nadležnost za počinjena kaznena djela prema Fakultativnom protokolu bez kriterija dvostrukog kriminaliteta.</p>		<p>Prethodna preporuka CRC-a (točka 69.) je u Prilogu 1. ovoga Programa.</p>	<p>- VSTV (o počinjenim kaznenim djelima)</p>	<p>Fakultativnog protokola za sve mjerodavne profesionalne skupine koje rade s djecom i za djecu, a osobito među vojnim službenicima koji su uključeni u regrutacije, sucima, tužiteljima, djelatnicima za imigracije, parlamentarnim vojnim komesarima/povjerenicima i socijalnim radnicima;</p> <p>3) Pokazatelji o počinjenim kaznenim djelima prema Fakultativnom protokolu bez kriterija dvostrukog kriminaliteta.</p>	<p>Oružanih snaga BiH, uključujući i one koji se šalju u međunarodne mirovne misije?</p> <p>3. Jeste li propisima na razini države, entiteta i BD BiH izričito zabranili i kriminalizirali regrutiranje i korištenje djece mlađe od 18 godina u neprijateljstvima koja vrše nedržavne naoružane skupine?</p> <p>4. Provodite li programe sustavne obuke o odredbama Fakultativnog protokola za sve mjerodavne profesije koje rade s djecom i za njih?</p> <p>5. Jeste li uspostavili i provodite li ekstrateritorijalnu nadležnost za počinjena kaznena djela prema Fakultativnom protokolu bez kriterija dvostrukog kriminaliteta?</p>	
<p>Odgovor</p>	<p>Odgovor nadležne institucije treba biti konkretan, sažet i potrebno je odgovoriti na pitanja iz stupaca IV., V. i VI.</p>					

Obradena poglavlja:

(Prva radna skupina)

A. Opće mjere provedbe (zakonodavstvo, sveobuhvatna politika i strategija, koordinacija, raspodjela sredstava i prikupljanje podataka, neovisno praćenje, informiranje i podizanje svijesti, suradnja s OCD-om, dječja prava i poslovni sektor)

B. Definicija djeteta

C. Opća načela (zabrana diskriminacije, NID i poštovanje mišljenja djeteta)

D. Građanska prava i slobode (upis rođenja i državljanstvo i pravo na privatnost)

(Druga radna skupina)

E. Nasilje nad djecom (tjelesna kazna, zlostavljanje i zanemarivanje, seksualno iskorištavanje i zlostavljanje)

F. Obiteljsko okruženje i alternativno zbrinjavanje (djeca lišena obiteljskog okruženja, posvojenje i nezakonito odvođenje i nevraćanje)

(Treća radna skupina)

G. Invaliditet, osnovna zdravstvena zaštita i dobrobit (djeca s invaliditetom, zdravlje i zdravstvene usluge, zdravlje adolescenata, zdravlje okoliša, životni standard)

(Četvrta radna skupina)

H. Obrazovanje, slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti (obrazovanje, strukovna poduka i usmjerenje, obrazovanje o ljudskim pravima, odmor, slobodno vrijeme, rekreacija i kulturne i umjetničke aktivnosti)

(Peta radna skupina)

I. Mjere posebne zaštite (djeca tražitelji azila, izbjeglice i migranti, djeca u uličnim situacijama i prodaja, trgovina i otmica, pravda za djecu, postupanje po prethodnim preporukama o fakultativnim protokolima)

Članovi radnih skupina:

Prva radna skupina

1. Saliha Đuderija (MLJPI BiH)
2. Lea Čengić (RAK BiH)
3. Alma Tuzlić (MIP BiH)
4. Nikola Sladoje (MP BiH)
5. Mirsada Bajramović (NVO – „Zemlja djece u BiH“ Tuzla)

Druga radna skupina

1. Tijana Borovčanin (MLJPI BiH)
2. Brana Crnčević (ARS BiH)
3. Nikola Sladoje (MP BiH)
4. Aleksandra Štrbac (NVO – „Zdravo da ste“ Banja Luka)
5. Berina Ceribašić (NVO – „Naša djeca“ Sarajevo)

Treća radna skupina

1. Almina Jerković (MLJPI BiH)
2. Ajla Nanić (MLJPI BiH)
3. Erna Topuz (NVO – Mostar)

Četvrta radna skupina

1. Hašima Ćurak (APOSOS BiH)
2. Prof. dr. Lejla Kafedžić (akademska zajednica – Sarajevo)
3. Dr. sc. Davorka Topić Stipić (akademska zajednica – Mostar)

Peta radna skupina

1. Stanislava Tanić (Ministarstvo sigurnosti BiH)
2. Branka Marković (Ministarstvo obrane BiH)
3. Prof. dr. Elmedin Muratbegović (akademska zajednica – Sarajevo)

Konzultantica: Milena Jurić